

**Laureați ai Medaliei de Aur
a Organizației Mondiale
de Proprietate Intelectuală
(Republica Moldova)**

CUPRINS

Introducere	5
<i>Laureați ai Medaliei de Aur a OMPI</i>	
<i>„Inventator Remarcabil”</i>	
BOSTAN Ion	11
BURACIOVA Svetlana	13
CEPOI Liliana	15
CHINTEA Pavel	17
CODREANU Svetlana	19
COVALIOV Olga	20
DANILIUC Ion	22
DESEATNIC-CILOCI Alexandra	24
DUCA Gheorghe	26
DULGHERU Valeriu	29
EȚCO-BUNDUCHI Ludmila	31
GHICAVÎ Victor	33
GUDUMAC Valentin	35
GULEA Aurelian	37
LUPAȘCU Galina	40
LUPAȘCU Tudor	42
ODAGIU Ștefan	45
PRISĂCARU Viorel	47
RUDIC Valeriu	50
SAMUSI Nina	52
SPÎNU Constantin	53
ȘTEFĂRȚĂ Anastasia	56
TARAN Nicolae	58
TODERAȘ Ion	60

Alcătuitor: Alina FODEA

Tehnoredactare computerizată: Ludmila PATRAȘCO

© AGEPI, 2011.

Adresa AGEPI:

str. Andrei Doga nr. 24, bloc 1,
MD-2024, Chișinău, Republica Moldova

Tel.: (37322) 400608, 400500, 400592

Fax: (37322) 440119

E-mail: office@agepi.md

www.agepi.md

TOMA Simion	63
VLAD Pavel	65

*Laureați ai Medaliei de Aur a OMPI
„Pentru Creativitate”*

BIEȘU Maria	70
DOGA Eugen	74
DRUȚĂ Ion	77
MATCOVSCHI Dumitru	80
VIERU Grigore	85

INTRODUCERE

Inventivitatea și creativitatea contribuie la depășirea limitelor cunoașterii, lărgind orizonturile și deschizând noi perspective progresului și ingeniozității. Publicația de față prezintă 31 de personalități notorii din Republica Moldova – inventatori, oameni de știință și de creație – care s-au învrednicit de cea mai înaltă distincție a Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală **Medalia de Aur**.

Programul de conferire a distincțiilor OMPI include **Medalia de Aur „Inventator Remarcabil”** și **Medalia de Aur „Pentru Creativitate”**. Acestea vizează, pe de o parte, recunoașterea activității inventatorilor, inovatorilor, a creatorilor; pe de altă parte, ele reprezintă un mijloc eficient pentru extinderea nivelului de cunoaștere a sistemului de proprietate intelectuală nu doar de către potențialii utilizatori din industrie și comerț, din cultură și mediul universitar, sectorul tehnicilor informaționale și digitale, ci și de către publicul larg din întreaga lume.

La nivel internațional, distincțiile decernate de OMPI sunt considerate printre cele mai prestigioase recompense acordate inventatorilor și creatorilor. Procedura de selectare și, în final, de conferire a distincțiilor OMPI este prerogativa și responsabilitatea organizatorilor de concursuri și de expoziții naționale sau internaționale. OMPI cooperează cu organizatorii respectivi și îi ajută la stabilirea criteriilor, a regulilor și procedurilor de selectare și de participare a candidaților, furnizându-le materialul publicitar.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”, actualmente, reprezintă cea mai importantă distincție internațională în domeniul inventicii. Înalta distincție, care este una onorifică, a fost instituită în 1979 ca o modalitate de stimulare a activității inovaționale și de impulsione a creativității în lumea întreagă. Prin acordarea Medaliei de Aur a OMPI sunt promovați inventatorii, fiind apreciat aportul lor inestimabil la prosperarea națională, dar și la progresul mondial.

În Republica Moldova candidații la Medalia de Aur a OMPI se selectează în cadrul unui concurs special al inventatorilor, participanți la Expoziția Inter-

națională Specializată „INFOINVENT”. Examinarea și aprecierea materialelor prezentate se efectuează de către Comisia pentru decernarea Medaliei de Aur a OMPI, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 933 din 12 septembrie 2000.

OMPI acordă o importanță egală atât proprietății industriale, cât și dreptului de autor și drepturilor conexe. În scopul aducerii unui omagiu bine meritat autorilor, artiștilor interpreți sau executanți, producătorilor și organismelor de radiodifuziune care îndeplinesc condițiile pentru a beneficia de protecția prin dreptul de autor și drepturile conexe, inclusiv creatorilor și realizatorilor operelor și ai producțiilor utilizate în tehnicile informaționale, pe Internet sau în lumea virtuală, OMPI a decis instituirea, în 2001, a Medaliei de Aur „Pentru Creativitate”. În rândul acestor persoane, ale căror creativitate, aptitudini artistice și imaginație au dat naștere unor opere, interpretări sau execuții, unor producții originale relevante din domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe, figurează autori și titulari ai dreptului de autor, cum sunt compozitorii, scriitorii, artiștii plastici, coregrafii, fotografii, arhitecții, designerii, traducătorii, realizatorii de filme, producătorii care utilizează tehnologia multimedia, editorii, creatorii bazelor de date, precum și titulari ai drepturilor conexe, și anume artiști interpreți sau executanți (actori, cântăreți, dansatori, muzicieni, artiști de circ și de varietăți), producători de fonograme/videograme și organisme de radiodifuziune, care contribuie la progres și la modelarea mediului electronic, cultural și profesional.

Medalia OMPI „Pentru Creativitate” are menirea de a face mai bine cunoscută Organizația Mondială de Proprietate Intelectuală și activitățile sale și a oferi autorităților și organizațiilor naționale modalități de a pune în valoare și a recompensa creativitatea și realizările relevante privind dreptul de autor și drepturile conexe.

Medaliile de Aur ale OMPI „Inventator Remarcabil” și „Pentru Creativitate” pot fi decernate aceleiași persoane, societăți sau organizații doar o singură dată.

Laureați ai Medaliei de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”

Medaliați OMPI – 1998-2007

Medaliat OMPI - 2007

Totaluri EIS „Infoinvent - 2005”

Premiul Guvernului „Infoinvent-2009”

BOSTAN Ion

(născut la 31 iulie 1949, Brânză, Vulcănești)

academician, membru titular al AȘM, doctor habilitat în tehnică, profesor universitar, *doctor honoris causa* a 4 universități din România, rector al Universității Tehnice a Moldovei, președinte al Asociației Inginerilor din Republica Moldova, laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii, Inventator Emerit al Republicii Moldova, Cavaler al Ordinului Republicii

Ion BOSTAN este absolvent al Institutului Politehnic din Chișinău, specialitatea „Tehnologia construcției de mașini” (1971). Susține teza de doctor (1977), apoi de doctor habilitat în tehnică cu tema „*Transmisii planetare cu angrenaj multiplu*” (1989). Este membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, rector al Universității Tehnice a Moldovei, profesor la Catedra teoria mecanismelor și organe de mașini, *doctor honoris causa* al mai multor universități din România: al Universității „Petrol și Gaze” din Ploiești (1999), Universității Tehnice „Gh. Asachi” din Iași (2003), Universității din Bacău (2004), Universității Politehnica din București (2005).

Cercetările sale științifice și-au găsit reflectare în peste 500 de articole de specialitate și 13 monografii și manuale, între care: *Transmisii precesionale cu angrenaj multiplu*, Chișinău, Editura „Știința”, 1981; *Transmisii planetare precesionale cu angrenaj multiplu*, Chișinău, Editura „Știința”, 1987; *Angrenaj pentru transmisii precesionale*, Chișinău, Editura „Știința”, 1988; *Transmisii planetare precesionale*, București-Chișinău, 1998; *Organe de mașini* (partea I, 1999 și partea II, 2002), București; *Proiectarea asistată de calculator în construcția de mașini*, Chișinău, „TehnicInfo”, 2001; *Sisteme de conversie a energiilor regenerabile*. Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Editura „Tehnic-Info” SRL, 2007; *Antologia invențiilor* (în 4 volume), Chișinău, Editura „Bons Offices” SRL, 2011 ș.a.

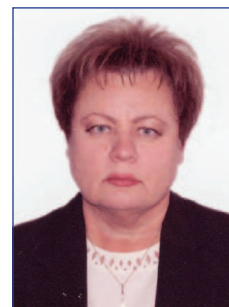
Domeniile de cercetare în care își desfășoară activitatea **Ion BOSTAN** sunt: mașinologie și fiabilitatea mașinilor; teoria fundamentală a angrenajelor; cercetarea și sinteza transmisiilor planetare precesionale cu destinație gene-

rală și specială, inclusiv în tehnica cosmică de zbor; roboți și mecanisme de acționare submersibile pentru explorarea zăcămintelor de pe fundul oceanului planetar; sisteme de conversie a energiilor regenerabile. Este autorul a peste 200 de invenții înalt apreciate atât în țară, cât și peste hotare.

Pentru rezultate remarcabile în cercetare-dezvoltare i-a fost decernat Premiul de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (1978, 1998), i-au fost conferite titlurile „Inventator Emerit al Republicii Moldova” (1989) și „Inventator de Elită al României” (1994), este Cavaler al Ordinului Republicii (1994) și al ordenelor „Steaua României” (2000), „Meritul european pentru știință”, Bruxelles, Belgia (1999), „Médrite de l’Invention”, Geneva, Elveția (1999, 2004), este „Inovatorul Anului” (2005).

Deține peste 50 de medalii de aur obținute la saloanele internaționale de invenții de la Bruxelles, Belgia („EUREKA”); Geneva, Elveția; Casablanca, Maroc; Pittsburgh, SUA (INPEX) ș.a.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1998.**

BURACIOVA Svetlana
(născută la 19 ianuarie 1952, Chișinău)

**doctor în științe medicale, conferențiar cercetător,
cercetător științific coordonator
la Universitatea de Stat de Medicină
și Farmacie „Nicolae Testemițanu”**

Svetlana BURACIOVA a absolvit Institutul de Stat de Medicină din Chișinău. Fiind repartizată la Catedra epidemiologie, a îmbinat reușit cercetările științifice și activitatea didactică.

În anul 1989 susține teza de doctor în științe medicale cu tema „*Elaborarea și evaluarea metodei de sanare a purtătorilor de stafilococi cu levamizol*” (conducător științific – profesorul E. Șleahov, savant cu renume mondial în epidemiologie, Om Emerit).

În anul 1990 este angajată prin concurs în calitate de colaborator științific superior în Laboratorul infecției intraspitalicești (pe lângă Catedra epidemiologie), iar din 2005, de asemenea prin concurs, ocupă postul de cercetător științific coordonator în același laborator. În anul 1999 i se conferă titlul științific de conferențiar cercetător.

Activitatea științifică a **Svetlanei BURACIOVA** este axată pe următoarele probleme: epidemiologia și profilaxia infecțiilor septico-purulente în staționarele chirurgicale; infecția osteomielitică: epidemiologia, etiologia, tratamentul și profilaxia; infecțiile septice: optimizarea principiilor de supraveghere epidemiologică, tratament și profilaxie; studierea remediilor antibacteriene.

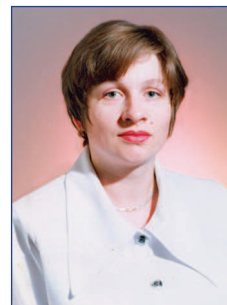
A efectuat numeroase studii asupra substanțelor indigene de origine sintetică și naturală. În consecință, au fost brevetate peste 50 de substanțe autohtone cu proprietăți antibacteriene și antifungice pronunțate, care pot constitui arsenalul de remedii antibacteriene și antifungice noi din materie primă locală. A elaborat și brevetat un mediu nutritiv selectiv. Este coautoare a remediiului antibacterian nou *Izofural*.

Svetlana BURACIOVA este autoarea și coautoarea a 155 de lucrări științifice, care au apărut în țară și peste hotare, inclusiv 77 de publicații, 15 invenții, 63 de inovații.

Este deținătoare a Diplomei Guvernului Republicii Moldova – pentru activitate prodigioasă în domeniul inovațional (2006), a Premiului Autorității Naționale pentru cercetare științifică, România (2005), Premiului special al Agenției pentru Dezvoltare Economică din Sevastopol, Ucraina (2007), a Diplomei Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (1997, 2008), a Diplomei AȘM pentru activitate inovațională fructuoasă (2010).

A participat la saloanele internaționale de inventică de la Geneva, Elveția (2000-2009), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 2000-2010), București, România („INVENTIKA”, 2009), Iași, România („INVENTICA”, 2008-2011), Cluj-Napoca, România („PRO INVENT”, 2008-2011), Moscova, Rusia („ARHIMEDE”, 2004-2010), Chișinău, Republica Moldova („INFOINVENT”, 1999-2009), Sevastopol, Ucraina („Novoe vremea”, 2007-2010), Suzhou, China (2008), unde invențiile sale au fost apreciate cu 19 medalii de aur, 10 de argint, 4 de bronz și cu numeroase diplome de gr. I, II și III.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2009.**

CEPOI Liliana
(născută la 30 august 1967, Râșcani)

**doctor în biologie, conferențiar cercetător,
director adjunct pentru probleme științifice
al Institutului de Microbiologie și Biotehnologie
al Academiei de Științe a Moldovei,
Inventator Emerit al Republicii Moldova**

Liliana CEPOI a absolvit Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova. Doctoratul în biologie l-a obținut cu teza intitulată „*Particularitățile fiziologo-biochimice ale algei roșii *Porphyridium cruentum* CNM-AR-01 – sursă de substanțe bioactive*”.

Activează la Institutul de Microbiologie și Biotehnologie al AȘM în calitate de director adjunct pentru probleme științifice. Aria intereselor sale științifice include diverse aspecte ale biotehnologiei microalgelor. Este coautoarea a două tulpini de importanță biotehnologică: *Porphyridium cruentum* CNM-AR-01 și *Haematococcus pluvialis* CNM-AV-03, precum și a unor medii de cultivare a microorganismelor și a unor procedee de obținere a produselor valoroase din biomasa microalgelor și cianobacteriilor.

Studiază sinteza dirijată a unor principii bioactive de către cianobacterii și microalge și elaborează procedee ce permit obținerea biomasei cu conținut sporit de ficobiline, carotenoizi, acizi grași polinesaturați, vitamine și alte substanțe cu activitate biologică înaltă. Este preocupată de studiul mecanismelor de evoluție, impactul și metodologia diminuării efectelor negative în ficobiotehnologie.

Îmbină armonios activitatea de cercetare cu cea didactică. În calitate de conferențiar, ține două cursuri la Universitatea AȘM – cursul „Microbiologie” pentru ciclul I, licență și cursul „Sistematică și filogenie” pentru ciclul II, masterat. Este conducătoare de doctorat în domeniul biotehnologiei, având în prezent sub tutelă 2 doctoranzi.

Rezultatele cercetărilor sale s-au materializat în peste 100 de lucrări științifice publicate și 23 de invenții brevetate în domeniul biotehnologiei microorganismelor. **Liliana CEPOI** este laureată a Premiului Republican pentru Tineret

În domeniul științei și tehnicii (1996), deține titlurile onorifice „Inventator Emerit al Republicii Moldova” și „Inventator de Elită al României”.

A participat la prestigioase saloane naționale și internaționale de invenție (Chișinău, Iași, Pittsburgh, Bruxelles, Geneva, Casablanca, Londra), unde a obținut mai multe medalii de aur și alte distincții înalte. Este deținătoare a Medaliei de Aur „Henry Coandă” (România).

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1998.**

CHINTEA Pavel
(născut la 9 iulie 1938, Pănășești, Strășeni)
doctor habilitat în chimie, profesor universitar,
șef de laborator la Institutul de Genetică
și Fiziologie a Plantelor al Academiei de Științe
a Moldovei, laureat al Premiului de Stat
al Republicii Moldova,
Inventator Emerit al Republicii Moldova

Pavel CHINTEA a absolvit Școala de Medicină din Chișinău (1956). În 1956-1957 este șef de farmacie în s. Isacova, raionul Orhei. Între anii 1961 și 1966 și-a făcut studiile la Institutul de Medicină din Zaporojie, Ucraina. Urmează apoi doctorantura la Institutul de Chimie al AȘM. În 1970 susține teza de doctor în chimie, iar în 1985 – teza de doctor habilitat în chimie.

Activează în cadrul Academiei de Științe a Moldovei timp de 44 de ani, exercitând diverse funcții, de la colaborator științific inferior până la șef de laborator. Este cunoscut în Republica Moldova și peste hotare ca savant cu renume în domeniul chimiei compușilor naturali și fiziologic activi, în special în domeniul chimiei glicozidelor steroidice.

A dezvoltat cu succes investigațiile fondate în Republica Moldova de către acad. Gh. Lazurievski, elucidând legăturile de structură și activitate biologică, perspectivele aplicării în economia națională a glicozidelor steroidice, izolate din diferite surse vegetale naturale. A pregătit 22 de doctori și doctori habilitați în științe și în colaborare cu aceștia a obținut mai mult de 400 de substanțe chimice noi, a publicat 8 monografii și circa 1000 de articole, are la activ peste 200 de invenții brevetate.

Este autorul unor preparate originale ecologic inofensive, cu proprietăți bioreglatoare, care, fiind utilizate în agricultură, contribuie la majorarea productivității plantelor cultivate (legumicole, spicoase, tutun, sfeclă de zahăr, culturi pomicole, viță-de-vie ș.a.) și sporesc rezistența acestora la condițiile meteorologice nefavorabile și la boli. Trei preparate – *moldestim*, *ecostim* și *pavstim* – au fost omologate ca regulatori ai creșterii plantelor în Republica Moldova, Rusia, Belarus, fiind în proces de omologare și în România. Unele glicozide steroidice, izolate și studiate de **Pavel CHINTEA**, prezintă un interes

deosebit pentru medicină în calitate de preparate cu efect antitumoral, antiviral, imunomodulator, antibacterian, antioxidant. Pe baza unuia dintre acestea a fost creat un remediu farmaceutic eficient – *pacovirina*, care se produce la ÎM „Farmaco” SA și se utilizează pe larg pe teritoriul Moldovei.

Pe parcursul activității sale a participat la peste 50 de simpozioane, congrese și seminare organizate în Republica Moldova, Rusia, Italia, Spania, Ungaria, România, Franța, Japonia, SUA, India, Suedia. Colaborează cu diverse instituții din Bulgaria, România, Ungaria, SUA, iar în cadrul proiectului „INCO-COPERNICUS” – cu savanți din 30 de țări.

Lucrările sale științifice au fost apreciate cu Premiul de Stat al Republicii Moldova (1987), Premiul Prezidiului AȘM (1982, 1998), Premiul Președinților Academiiilor de Științe din Moldova, Ucraina și Belarus (1997). Realizările obținute au servit ca bază pentru alegerea sa ca academician al Academiei de Științe din New York și al Academiei Internaționale de Informatizare. Este decorat cu medaliile „Meritul Civic”, „Veteran al Muncii”, medalia jubiliară „60 de ani ai AȘM”, Ordinul „Gloria Muncii”, Ordinul „Meritul Științific”, este Cavaler al Ordinului Tehnico-Științific și Cultural „Leonardo da Vinci”, Cavaler al Ordinului Științific „Gogu Constantinescu” în grad de Comandor.

Pentru realizările înregistrate în știință și în inventică i s-au conferit titlurile onorifice „Inventator Emerit al Republicii Moldova” și „Inventator de Elită al României”, este deținătorul Premiului Guvernului Republicii Moldova în domeniul inventicii (1999, 2004) și a peste 100 de medalii de aur și de argint ale saloanelor internaționale de la Chișinău, Bruxelles, Budapesta, Sofia, Pittsburgh, Iași, București, Geneva.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2001.**

CODREANU Svetlana
(născută la 7 iulie 1967, Hârbovăț, Anenii Noi)

**doctor în biologie, conferențiar cercetător,
director al Colecției Naționale de Microorganisme
Nepatogene, Inventator Emerit
al Republicii Moldova**

Svetlana CODREANU și-a făcut studiile la Facultatea de Biologie și Pedagogie a Universității de Stat din Moldova, după absolvirea căreia, în anul 1989, devine doctorandă a aceleiași instituții. În 1995 susține teza de doctor în biologie cu tema „*Sinteza orientată a cianocobalaminei și porfirinelor de către bacteriile propionice*”.

Din anul 1993 își desfășoară activitatea științifică în domeniul biotehnologiilor de cultivare a bacteriilor de importanță industrială în cadrul Institutului de Microbiologie și Biotehnologie al AȘM.

Este autoarea a 68 de lucrări științifice și 16 invenții brevetate în domeniul tehnologiilor de sinteză microbiană orientată a cianocobalaminei, porfirinelor și altor substanțe bioactive.

Activitatea științifică a **Svetlanei CODREANU** a fost înalt apreciată atât în țară, cât și peste hotare. Este laureată a Premiului Republican pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii (1996), i-au fost conferite titlurile onorifice „Inventator Emerit al Republicii Moldova” și „Inventator de Elită al României”.

A participat la prestigioase saloane naționale și internaționale de inventică. Deține medalii de aur ale saloanelor de invenții de la Pittsburgh, SUA (INPEX, 1995), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1995, 1996, 1998), Iași, România („INVENTICA”, 1995, 1996), Medalia de Aur „Henry Coandă” (România).

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1998.**

COVALIOV Olga
(născută la 15 septembrie 1960, Chișinău)

doctor în chimie, cercetător științific coordonator în ingineria mediului ambiant la Centrul de Cercetări Științifice „Chimie Aplicată și Ecologică”, conferențiară la Catedra chimie industrială și ecologică a Universității de Stat din Moldova

Olga COVALIOV și-a făcut studiile la Universitatea de Stat din Moldova (1977-1982). A început să lucreze la Institutul de Chimie, apoi la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM. În perioada stagiului științific (1986-1988) la Institutul de Chimie a Corpurilor Solide și Materiilor Minerale al Secției siberiene a Academiei de Științe a Rusiei din or. Novosibirsk a făcut o școală teoretică remarcabilă, axată pe diferite aspecte ecologice și tehnologice ale producției industriale.

Sub conducerea acad. Yu. Petrov de la AȘM a continuat direcția științifică în problemele de stabilizare și regenerare a soluțiilor tehnologice folosite în tehnologia electrochimică. Utilizarea în aceste scopuri a electrozilor volumo-poroși a constituit o realizare inginerescă nouă, care avea nevoie de modele matematice și de cercetări electrochimice originale. Având gabarite mici, electrozii volumo-poroși posedă o suprafață activă foarte dezvoltată, ceea ce asigură indicatori tehnici înalți pentru funcționarea sistemelor de regenerare. Rezultatele lucrărilor sale științifice s-au materializat în 7 invenții și în teza de doctor în chimie, susținută în anul 1989 la Institutul Chimico-Tehnologic din or. Kazan (Rusia).

Transferându-se în 1993 la Catedra chimie industrială și ecologică a Universității de Stat din Moldova, se ocupă de extragerea selectivă a metalelor neferoase și prețioase din apele reziduale și soluțiile tehnologice uzate. Participă la elaborarea unor noi tehnologii de rezolvare a problemelor ecologice care, fiind obiectul mai multor brevete, sunt aplicabile în industria Moldovei și în cea a României. În 1993, grație ciclului de publicații științifice și brevetelor de invenție obținute, **Olga COVALIOV** devine laureată a Premiului Republican

pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii. A făcut stagii la Universitatea din California, Riverside, SUA și la Institutul de management din Delhi, India.

În cadrul activității sale ulterioare cercetează și experimentează diferite efecte fizice și electrochimice, cum ar fi electrohidrodinamica acțiunii electrice și magnetice asupra mediului apos supus tratării ș.a., bazându-se pe principiul magnetofluidizării particulelor feromagnetice în apă – proces studiat pe parcursul mai multor ani la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM. Ca urmare, lansează o nouă tehnologie de obținere a materialelor anodice foarte stabile, pe care o brevetează în Moldova și România, continuând cercetările în domeniul producerii energiei alternative (biogazului, hidrogenului). Conduce mai multe proiecte științifice internaționale (CRDF, INTAS, AȘM-RFFI, STCU ș.a.), participă la realizarea proiectelor instituționale și naționale de cercetare-dezvoltare. În prezent studiază, în cooperare cu cercetători din SUA (Universitatea din Texas) și Franța (Universitatea Clermont-Ferrand), procesele de tratare combinată a sistemelor apoase poluate cu substanțe chimice greu biodegradabile prin aplicarea metodelor fizico-chimice și biochimice.

Este autoarea a 214 invenții brevetate și a 9 cărți, a publicat peste 120 de lucrări științifice în periodicele de specialitate din țară și de peste hotare.

Invențiile sale au fost menționate cu peste 30 de medalii de aur la saloanele internaționale de invenție de la Geneva, Elveția (1999), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1998-2008), Londra, Marea Britanie, precum și cu alte distincții și premii prestigioase la saloanele din Bulgaria (Sofia, 1997), Ungaria (Budapesta, „GENIUS”, 1996, 1998, 2007), România (Iași, 1996-2010; București, 1997-2008; Cluj-Napoca, „PRO INVENT”, 2007-2011), Rusia (Moscova, „ARHIMEDE”, 2004-2011) și din Republica Moldova (Chișinău, „INFOINVENT”).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1999.

DANILIU Ion
(născut la 18 iulie 1943, Grimăncăuți, Briceni)
mandatar autorizat în proprietatea intelectuală,
cercetător științific superior,
coautor a 6 legi naționale privind protecția
proprietății industriale și al Convenției Eurasiatice
privind Brevetele, membru al Senatului Asociației
pentru Educație, Știință, Cultură și Artă din Moldova,
Om Emerit al Republicii Moldova

În anul 1966 **Ion DANILIU** a absolvit Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Moldova, după care este angajat la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Construcției de Aparate Electrice, unde lucrează până în anul 1992, inițial în calitate de laborant, iar mai apoi ca cercetător științific inferior, cercetător științific superior, șef adjunct de laborator, șef de sector, șef de direcție, metrolog principal.

În anii 1970-1974 urmează doctorantura la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM. În activitatea sa de cercetător și inventator este preocupat, în special, de construcția aparatelor electrice și a instalațiilor metrologice. Printre acestea – un original procedeu și un set de dispozitive pentru controlul divizorilor de precizie de tensiune înaltă. Ulterior, participă la elaborarea pe baza invențiilor sale a 36 de tipuri noi de aparate de măsurat, implementate pe larg în diferite ramuri ale economiei naționale în 30 de țări.

De-a lungul anilor a efectuat stagii la instituții de cercetare-dezvoltare din Ucraina, Rusia, Germania, Marea Britanie, a participat cu rapoarte și comunicări la numeroase simpozioane și conferințe științifice naționale și internaționale. Rezultatele activității sale s-au materializat în 32 de invenții, brevetate în Republica Moldova, SUA, Germania, Franța și în alte țări; este semnatarul a circa 85 de articole publicate în diverse domenii ale științei și tehnicii, precum și în domeniul proprietății intelectuale.

Din anul 1992 și până în anul 2010 **Ion DANILIU** a exercitat funcția de vicedirector general al Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală, fiind unul dintre fondatorii și promotorii sistemului național de protecție a proprietății industriale. Cu participarea sa nemijlocită, în perioada 1995-1999, a fost elaborată legislația Republicii Moldova în domeniul proprietății industriale,

inclusiv primele legi privind brevetele de invenție, protecția mărcilor și denumirilor de origine a produselor, desenelor și modelelor industriale, soiurilor de plante, topografiilor circuitelor integrate, precum și actele normative de aplicare a acestora.

A activat în mai multe foruri naționale și internaționale de specialitate: Comitetul Executiv al Uniunii de la Paris pentru Protecția Proprietății Industriale; comitetele de lucru ale OMPI pentru drepturile de brevet, pentru drepturile mărcilor, desenelor/modelelor industriale, indicațiilor geografice; Consiliul Administrativ al Organizației Eurasiatice de Brevete; Consiliul Interstatal pentru problemele Protecției Proprietății Industriale; Comitetul de Cooperare a Republicii Moldova cu UE; Comisia Interdepartamentală pentru Realizarea Angajamentelor Republicii Moldova față de OMC; Consiliul pentru decernarea Premiului de Stat pentru realizări în domeniul calității.

Activitatea sa profesional-științifică a fost menționată pe parcursul anilor cu titlurile: Cel mai dotat tânăr inventator din Moldova; Constructor Emerit în domeniul construcției de aparate electrice; laureat al Expoziției Realizărilor Economiei Naționale și deținător al medaliilor de aur, argint și bronz; laureat al Organizației Unionale a Inventatorilor și Raționalizatorilor; multiplu laureat al concursurilor unionale de creație tehnico-științifică.

Pentru rezultatele obținute **Ion DANILIU** s-a învrednicit de diplome și medalii la saloanele internaționale de invenție din Belgia (Bruxelles, „EUREKA”), Elveția (Geneva), Coreea (Seul), România (București, „INVENTIKA”); Iași, „ECOINVENT”), Rusia (Moscova, „ARHIMEDE”), Ucraina (Sevastopol, „Novoe vremea”), Republica Moldova (Chișinău, „INFOINVENT”). Este laureat al Medaliei de Aur „V.I. Blinnikov”, Cavaler al Ordinului Tehnico-Științific și Cultural „Leonardo da Vinci”, Cavaler al Ordinului Regatului Belgiei „Mérite de l’Invention” – pentru succese eminente în invenție și pentru promovarea invențiilor.

În anul 2005, pentru merite în dezvoltarea sistemului național de protecție a proprietății intelectuale, contribuție la implementarea în producție a invențiilor și activitate organizatorică și obștească prodigioasă, i-a fost conferit titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2005.**

DESEATNIC-CILOCI Alexandra
(născută la 14 mai 1944, Larga, Briceni)

**doctor în biologie, conferențiar cercetător,
șefa Laboratorului enzimologie al Institutului
de Microbiologie și Biotehnologie al Academiei
de Științe a Moldovei**

Alexandra DESEATNIC-CILOCI a absolvit în 1968 Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova, urmând specializarea la Catedra chimie fizică. Activitatea de cercetător științific o începe în același an la Institutul de Chimie al AȘM, în Laboratorul compuși coordinativi, condus de acad. Anton Ablov.

Din 1972 își desfășoară activitatea științifică la Institutul de Microbiologie (actualmente Institutul de Microbiologie și Biotehnologie) al AȘM, fiind consecutiv cercetător științific (1988), cercetător științific superior (1994). Din 1991 este secretar științific al aceluiași institut, iar din 1996 exercită concomitent și funcția de șefă a Laboratorului enzimologie, pe care îl conduce până în prezent.

Titlul de doctor în biologie îl obține în 1994 cu teza „*Noi tulpini de fungi – producători de enzime hidrolitice și utilizarea lor în industria eterooleaginoasă*”.

Directia principală a cercetărilor sale o constituie sinteza microbiană a enzimelor hidrolitice extracelulare, prioritate acordându-se fungilor miceliali în calitate de producători, stabilirea mecanismelor de control și de dirijare a proceselor de enzimogeneză cu aplicarea diferitor factori de influență. A selectat și a introdus în cultură ca obiecte tehnologice 12 tulpini de fungi microscopici din diverse genuri.

Concomitent cu elucidarea unor aspecte teoretice mai puțin cunoscute ale biologiei fungilor, a participat la realizarea unor elaborări aplicative, utilizând cu succes enzimele la perfecționarea tehnologiilor de extracție a uleiului de trandafir și de iris, producerea sucurilor naturale și cristaline din fructe și legume, prelucrarea pieilor, fabricarea pâinii.

Primul brevet i se acordă în 1979 pentru un procedeu de obținere a uleiului de trandafir, care, pe lângă efectul de sporire a randamentului și a calității uleiului, asigură reducerea semnificativă a deșeurilor de producție și a riscului ecologic.

Cercetările fundamentale și aplicative de sinteză orientată a enzimelor microbiene de către fungii miceliali cu utilizarea în calitate de agenți de modificare a proceselor biosintetice a compușilor coordinativi ai 3d-elementelor și a radiației electromagnetice de intensitate mică în diapazon milimetric, realizate de **Alexandra DESEATNIC-CILOCI**, reprezintă lucrări de pionierat în domeniu pe plan mondial. În baza rezultatelor remarcabile obținute, privind efectul metalocomplexilor și al undelor milimetrice de intensitate mică asupra procesului de enzimogeneză la fungi, s-au elaborat medii de cultivare, procedee și tehnologii moderne de sinteză orientată a hidrolazelor exocelulare, au fost elaborate și caracterizate mai multe preparate enzimatic microbiene destinate aplicării în agricultură, medicină, industria alimentară și farmaceutică. În perioada 1993-2002, sub conducerea acad. Valeriu Rudic, desfășoară o activitate intensă de organizare a Colecției Naționale de Microorganisme, a cărei lansare a constituit pentru Republica Moldova un act de performanță în domeniul păstrării și valorificării resurselor genetice naturale.

A publicat peste 260 de lucrări științifice, inclusiv 2 monografii, deține 28 de brevete de invenție.

La Facultatea de Biologie și Pedologie a USM ține cursul special „Enzimologie” (1999-2002). Este conducător științific a 8 teze de doctorat, membră a Consiliului științific al Institutului de Microbiologie și Biotehnologie al AȘM (1986) și a Consiliului specializat de conferire a titlurilor de doctor și doctor habilitat în biologie (1989-2004), din 2008 – secretar al acestui Consiliu, secretar al Seminarului științific de profil la specialitatea „Microbiologie” (2004-2008).

Pentru rezultatele științifice și inovaționale obținute este decorată cu Diploma de Onoare (1999), Diploma de Merit (2004), medalia jubiliară „60 de ani ai AȘM” (2007), menționată cu Premiul AȘM (2004).

Invențiile sale au fost apreciate la saloanele internaționale de la Geneva (1999-2001), Bruxelles (2000, 2001), Iași (1996-2010), Cluj-Napoca (2007-2011), Chișinău (2001-2009) cu 13 medalii de aur, 8 de argint, 5 de bronz. În cadrul Salonului Internațional al Cercetării, Inovării și Invenției „PRO INVENT” (Cluj-Napoca) i se acordă în 2010 Premiul Special al Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci din România, iar în 2011 – Diploma și Medalia IWIS (International Warsaw Invention Show). Deține Medalia de Aur „Henry Coandă” cl. I (2007), Medalia Forumului Inventatorilor din România (2007).

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2002.**

DUCA Gheorghe
(născut la 29 februarie 1952, Copăceni, Sângerei)
academician, doctor habilitat în chimie, profesor
universitar, *doctor honoris causa* a 6 universități
din Moldova și din România, laureat al Premiului
de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei,
tehnicii și producției, Om Emerit în Știință
al Republicii Moldova, Președinte al Academiei
de Științe a Moldovei

În 1974 **Gheorghe DUCA** a absolvit cu mențiune Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova. Urmează doctorantura la Catedra de chimie fizică, obținând în 1979 titlul științific de doctor în chimie (specialitatea – chimie fizică). Susține la Universitatea din Odesa, în 1989, teza de doctor habilitat cu tema „*Mecanismele proceselor ecochimice din mediul acvatic*”, specializându-se în două domenii: „Cinetica și cataliza” și „Protecția mediului”. În 1992 este ales membru corespondent, iar în 2000 – membru titular al AȘM.

Inițiază crearea mai multor structuri științifice: Laboratorul de chimie ecologică (1988), Catedra de chimie industrială și ecologică (1992), Centrul de Cercetări Științifice „Chimie Aplicată și Ecologică” (1996), Centrul „Chimie Fizică și Nanocompozite” (2006).

Este fondatorul chimiei ecologice și al concepției redox privind acțiunea unor substanțe de natură peroxidică. Aria intereselor sale științifice ține de compușii coordinativi cu transfer parțial al sarcinii în procesele redox, transformarea peroxidului de hidrogen în mediul ambiant, tehnologiile de purificare a aerului, tehnologiile fizico-chimice și bioactive de tratare a mediului ambiant, procesele de autoepurare a apelor naturale, managementul deșeurilor, estimarea riscului chimic, auditul ecologic, educația ecologică.

În anii 1989-1992 a desfășurat cercetări științifice în domeniul chimiei fizice a mediului la Universitatea „La Sapienza” din Roma, unde a ținut și un curs de prelegeri. Ulterior a ținut prelegeri și la universitățile din Milano și Florența, Universitatea Central Europeană din Budapesta (Ungaria), Universitatea din Texas (Austin, SUA), Universitatea Tehnologică din Zürich (Elveția), Universitatea din Timișoara și Universitatea Ecologică din București (România).

Rezultatele cercetărilor sale și-au găsit reflectare în cele circa 600 de lucrări științifice publicate, 133 de invenții brevetate, 67 de monografii și manuale. Este președinte sau membru al colegiilor de redacție ale revistelor „Mediul ambiant” (Moldova), „Chemistry Journal of Moldova” (Moldova), „Akademos” (Moldova), «Химия и технология воды» (Ucraina), „Environmental Engineering and Management Journal” (România), „CLEAN – Soil, Air, Water” (Germania), colecțiilor de carte „Lumea animală a Moldovei” (4 volume), „Lumea vegetală a Moldovei” (4 volume), „Academica”, „Springer”.

Printre publicațiile, al căror autor sau coautor este **Gheorghe DUCA**, se numără cărțile: *Poluanți organici persistenți. Starea actuală și evaluarea capacităților de monitoring în Republica Moldova* (2004); *Гидрохимия малых рек Республики Молдова* (2004); *Экологическое чистое винодельческое производство* (2004); *Chimia ecologică: realizări de ultimă oră* (2005); *Contribuții la societatea bazată pe cunoaștere* (Knowledge Society) (2007); *The Role of Ecological Chemistry in Pollution Research and Sustainable Development* („Springer”, 2009) ș.a.

A prezentat referate și comunicări în cadrul a peste 280 de congrese, simpozioane și conferințe științifice naționale și internaționale. Este unul dintre organizatorii principali ai primei Școli internaționale în chimia ecologică, Conferințelor internaționale „Chimia ecologică” (1995, 2002, 2005, 2008) și altor prestigioase forumuri naționale și internaționale. Sub conducerea academicianului **Gheorghe DUCA** au fost susținute 16 teze de doctor și 2 teze de doctor habilitat în științe chimice.

Meritele sale în domeniile profesate și în organizarea științei sunt înalt apreciate la nivel național și internațional. Este laureat al Premiului Republican pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii (1983), laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei (1995, 2000), deținător al titlurilor onorifice „Om Emerit în Știință al Republicii Moldova” (1996) și „Savantul Anului” (2005). În 2009 i se conferă titlul onorific „Profesor al Universității din Viena”, în 2010 – diploma Asociației Universităților Eurasiatice „Pentru contribuții în colaborarea eurasiatică”. Este membru al mai multor academii și societăți, inclusiv al Societății Chimice Americane (1997), al Academiei Central Europeene de Științe și Arte (1999), al Academiei Internaționale de Informatizare (1999), al Academiei de Științe Pedagogice și Sociale din Rusia (1999), al

Academiei de Științe și Arte din Muntenegru (2006), al Academiei Europene de Științe și Arte (2008), membru de onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu” din România (2006) și al Academiei Naționale de Științe din Ucraina (2009), președinte al Asociației Chimicilor din Moldova (2010). La saloanele și expozițiile internaționale de inventică de la Bruxelles („EUREKA”), Iași, Budapesta („GENIUS”), Londra, Chicago, Suzhou a fost menționat cu 6 medalii de aur, 9 de argint și cu alte distincții prestigioase, inclusiv premiul „Gusar” (Ungaria) și Medalia de Aur „Henry Coandă” (România). Este Cavaler al Ordinului pentru Invenții al Regatului Belgiei (2003), Cavaler al „Crucii de Comandor al Ordinului de Onoare”, instituit de Guvernul Poloniei (2004), laureat al Medaliei de Aur „Pentru Eminente Servicii aduse Cauzei Progresului” (ICEPEC, Bruxelles, 2005), al Premiului Socrate (Oxford, Anglia, 2007), al Medaliei de Aur pentru Contribuții în domeniul Inovării și Brevetării „V.I. Blinnikov” (2008). I-au fost conferite ordinele „Meritul Cultural” al României (2006) și „Gloria Muncii”, Republica Moldova (2007).

Concomitent cu activitatea științifică, **Gheorghe DUCA** participă activ la viața sociopolitică a țării. În perioada 1998-2001 a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova, președinte al Comisiei pentru Cultură, Știință, Învățământ și Mijloace de Informare în Masă. Între anii 2001 și 2004 a deținut funcția de Ministru al Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului. A fost expert la Programul European INTAS (1998-2006), copreședinte al Comisiei Mixte Interguvernamentale Moldo-Polone pentru Cooperare Comercială, Economică, Științifică și Tehnică (2001-2005), membru al Consiliului de Administrare al Centrului Regional de Mediu (2001-2004), coordonator al Republicii Moldova pentru implementarea Programului de Aprovizionare cu Apă finanțat de Banca Mondială (2003-2005), copreședinte al Convenției Dunărene (2003-2004), președinte al Consiliului de Administrare al Fundației Științifice Naționale din Moldova (2005-2006), președinte al Consiliului Guvernamental pentru Energie Regenerabilă (2006-prezent).

Din anul 2004 este Președinte al Academiei de Științe a Moldovei.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1998.**

DULGHERU Valeriu
(născut la 9 martie 1956, Cârpești, Cantemir)

**doctor habilitat în tehnică, profesor
universitar, șef al Catedrei teoria mecanismelor
și organe de mașini a Universității Tehnice
a Moldovei, Inventator Emerit al Republicii
Moldova**

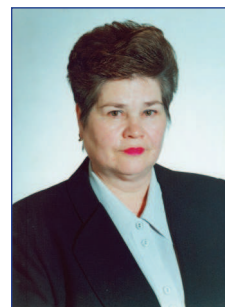
Valeriu DULGHERU este absolvent al Institutului Politehnic din Chișinău, Facultatea Mecanică, specialitatea „Tehnologia construcției de mașini” (1978). Devine doctor în tehnică în 1987 cu teza „*Precizia cinematică a transmisiilor precesionale*”. În 1995 susține teza „*Statica și dinamica transmisiilor planetare precesionale*” și obține titlul de doctor habilitat în tehnică. Se consacră activității didactice universitare, fiind profesor la Catedra teoria mecanismelor și organe de mașini a Universității Tehnice a Moldovei, al cărei șef este din 1995, activității științifice în calitate de președinte al Seminarului de profil în susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în tehnică.

Este autorul și coautorul a circa 440 de lucrări de specialitate, inclusiv 27 de monografii și manuale, între care: *Transmisii planetare precesionale*, Chișinău, „Știința”, 1987; *Principiile creației ingineresti*, Chișinău, „Știința”, 1992; *Manual de creativitate*, Chișinău, „TechnicalInfo”, 2000; *Inventica practică*, Chișinău, „TechnicalInfo”, 2001; *Transmisii planetare precesionale*, București-Chișinău, 1998; *Organe de mașini* (partea I, 1999 și partea II, 2002), București; *Proiectarea asistată de calculator în construcția de mașini*, Chișinău, „TechnicalInfo”, 2001; *Distracții plus cunoștințe*, Chișinău, Editura UTM, 2004; *Creativitate tehnică. Ghid practic*, Chișinău, Editura UTM, 2005; *Sisteme de conversie a energiilor regenerabile*. Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Editura „Tehnica-Info” SRL, 2007; *Antologia invențiilor* (în 4 volume), Chișinău, Editura „Bons Offices” SRL, 2011 ș.a.

Rezultatele activității sale inovatoare s-au materializat în 165 de invenții elaborate în domeniile transmisiilor planetare precesionale, sistemelor de conversie a energiilor regenerabile și al jocurilor spațiale.

Realizările sale în domeniul invenției au fost apreciate cu diverse distincții. **Valeriu DULGHERU** este deținător al titlurilor „Inventator de Elită al României” cl. I (1994) și „Inventator Emerit al Republicii Moldova” (1995), pentru merite deosebite în creația tehnică a fost distins cu Medalia de Aur „Henry Coandă” cl. I (România, 1996), este „Inovatorul anului” (2006), laureat a 45 de medalii de aur și de argint ale saloanelor internaționale de invenție de la Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1994-2010), Geneva, Elveția (1999-2010), Casablanca, Maroc (1998), Pittsburgh, SUA (INPEX, 1996-2007) ș.a.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2004.**

EȚCO-BUNDUCHI Ludmila
(născută la 20 iunie 1945, Bușeni, Hâncești)

**doctor habilitat în medicină, profesor cercetător,
cercetător științific principal în Laboratorul
obstetrică al Institutului de Cercetări Științifice
în domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei
și Copilului, membră a Asambleei Academiei
de Științe a Moldovei, președintă a Consiliului
științific specializat pentru susținerea tezelor
de doctor și doctor habilitat în obstetrică
și ginecologie**

Ludmila EȚCO-BUNDUCHI a absolvit cu mențiune, în 1968, Facultatea Curativo-Profilactică a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău. În 1969 începe activitatea profesională ca obstetrician-ginecolog în Spitalul central rațional din Nisporeni, din 1970 este medic de sector la Consultația nr. 2 pentru femei, apoi urmează rezidențiatul la specialitatea „Obstetrică și ginecologie” la Maternitatea republicană din Chișinău. În perioada 1977-1986 activează în calitate de medic-șef adjunct pe probleme curative la Maternitatea nr. 1, iar în 1986-1988 – medic-șef adjunct al Spitalului Clinic Republican nr. 2 din Chișinău (Centrul Mamei și Copilului).

În 1984 susține teza de doctor în științe medicale la Institutul de Obstetrică și Ginecologie „D.O. Ott” din Sankt Petersburg cu tema „*Evaluarea comparativă a operației cezariene intra- și extraperitoneale*”.

Din 1988 **Ludmila EȚCO-BUNDUCHI** ocupă, prin concurs, postul de șefă a Departamentului Științific Obstetrică al Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului, din 2003 până în 2010 este director, iar în prezent – cercetător științific principal în Laboratorul obstetrică al institutului nominalizat. Susține în 1995 teza de doctor habilitat în medicină intitulată „*Metode nemedicamentoase de profilaxie și tratament ale afecțiunilor septico-purulente în nașterea prin cezariană*”, devenind prima femeie-obstetrician din Republica Moldova care a obținut titlul de doctor habilitat.

Activitatea didactică o începe în 1986 la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” în calitate de asistent universitar, ulterior profesor universitar la Catedra obstetrică și ginecologie.

Rezultatele obținute de **Ludmila EȚCO-BUNDUCHI** în domeniul cercetării-dezvoltării și-au găsit expresie în 272 de lucrări științifice, inclusiv 14 ghiduri naționale, 8 monografii și 27 de invenții brevetate și implementate în medicină. Face parte din colegiile de redacție ale revistelor științifico-practice „Buletin de perinatologie”, „Sănătatea publică și managementul în medicină”, „Curierul medical”. Este conducător științific a 11 teze de doctorat, dintre care 6 susținute. Pentru activitatea fructuoasă în domeniul ocrotirii sănătății și pentru merite deosebite în dezvoltarea științei și pregătirea cadrelor de înaltă calificare i-au fost conferite Diploma de Recunoștință a AȘM, Diploma Guvernului Republicii Moldova, medaliile „60 de ani ai AȘM” și „Dimitrie Cantemir”.

Atât invențiile, cât și activitatea științifico-practică a **Ludmilei EȚCO-BUNDUCHI** se axează pe câteva direcții prioritare de stringentă actualitate: reorganizarea asistenței medicale perinatale în baza modelelor occidentale înalt eficiente, cu respectarea regionalizării și etapizării acesteia; elaborarea și perfectarea continuă a măsurilor nemedicamentoase, inclusiv implementarea tehnologiilor avansate ce țin de profilaxia și tratamentul infecțiilor în perioada perinatală; evaluarea impactului factorilor nocivi ai mediului ambiant asupra sănătății mamei și copilului; reducerea morbidității și mortalității infantile și materne, reducerea invalidității mamei și copilului.

Participă la numeroase saloane de inventică: „AGEPI-1997”, Expoziția Internațională „MoldMedizin”, Expoziția specializată „Know-How Exchange '98”, Expoziția femeilor inventatoare de la Geneva (Elveția), „Expo-Hanovra-2000”, (Germania), EIS „INFOINVENT” (Republica Moldova, Chișinău, 1999-2011), la expoziții și forumuri din România, Rusia, Ucraina, China în cadrul cărora este menționată cu 5 medalii de aur, 2 de argint, 5 de bronz. Deține mai multe diplome de excelență și Ordinul Tehnico-Științific și Cultural „Leonardo da Vinci”.

Este membră a Asambleei AȘM, președintă a Consiliului specializat pentru susținerea tezelor DH-14.00.01; activează în mai multe foruri de specialitate și organizații obștești (Consiliul Național pentru coordonarea și monitorizarea realizărilor Programului Național de promovare a modului sănătos de viață, Seminarul de profil „Obstetrică și Ginecologie”, Consiliul Științific al IMSP ICȘOSMC, Comisia de experți și Comisia de atestare pentru obstetrică și ginecologie ale Ministerului Sănătății, Asociația Națională a Femeilor Inventatoare din Republica Moldova, Fundația „Ecoul Cernobăului” ș.a.).

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2000.**

GHICAVÎ Victor

(născut la 11 august 1944, Mărcăuți, Briceni)

doctor habilitat în medicină, profesor universitar, șef al Catedrei farmacologie și farmacologie clinică a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, președinte al Societății Științifice a Farmacologilor din Republica Moldova, laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova, Om Emerit al Republicii Moldova

În 1966 **Victor GHICAVÎ** a absolvit cu mențiune Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, obținând diploma de medic stomatolog. Din același an își începe secundariatul, devenind ulterior asistent la Catedra farmacologie a ISM (1966-1977). În 1971 susține teza de doctor în științe medicale, iar în 1978 teza de doctor habilitat în medicină cu tema „Corecția farmacologică a dereglărilor hemodinamice și regimului de oxigenare în hipotensiunile arteriale acute”. În perioada 1977-1982 este conferențiar universitar la ISM, din 1989 – profesor universitar.

Pe parcursul anilor 1982-1988 **Victor GHICAVÎ** fondează, organizează și conduce Catedra farmacologie clinică a ISM. Din 1988 și până în prezent este șef al Catedrei farmacologie și farmacologie clinică a USMF „Nicolae Testemițanu”, exercitând concomitent, în perioada 1995-1999, funcția de șef al Laboratorului de expertiză preclinică, clinică și supraveghere a medicamentelor al Institutului Național de Farmacie.

Pentru contribuție la dezvoltarea științei și medicinei, în 1992 i se conferă titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”. Devine în 1996 laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii, apoi, în 2004, al Premiului Național în domeniul științei și tehnicii. Din 1996 este membru de onoare al Academiei de Științe Medicale din România.

Aria intereselor sale științifice ține de cercetarea și elaborarea medicamentelor noi, optimizarea tratamentului medicamentos al unor boli și stări patologice cu utilizarea noilor medicamente autohtone. Este specialistul principal în farmacologie al Ministerului Sănătății, președinte al Consiliului științific specializat „Farmacologie și farmacologie clinică”.

Rezultatele activității lui **Victor GHICAVÎ** s-au materializat în peste 400 de lucrări științifice. Este autorul și coautorul a 64 de invenții, 12 monografii, 9 manuale, 10 îndrumare de specialitate. A elaborat 14 preparate medicamentoase originale cu acțiune antihipertensivă, adsorbantă, regeneratoare, citoprotectoare, antimicrobiană, antifungică, hepatoprotectoare, imunomodulatoare. Printre monografiile publicate se numără: *Farmacologia remediilor hipertensive* (1974); *Remedii hipertensive* (1983); *Șocul traumatic. Aprecierea gravității și pronosticul rezultatelor* (1986); *Malformațiile congenitale ale cordului la copii și farmacoterapia lor* (1989); *Traumele asociate ale toracelui și abdomenului* (1990); *Adaptarea, insuficiența funcțiilor și ireversibilitatea referitor la problemele șocului* (1992); *Cardioreumatologia pediatrică* (1998). Este semnat al cărților: *Ghid în farmacoterapie* (pentru internștii de sector, 1966); *Ghid în farmacoterapia afecțiunilor somatice la copii* (1989); *Ghid în farmacoterapia afecțiunilor stomatologice* (1990); *Sinonimele, analogii și interacțiunea medicamentelor* (1993); *Deregările ritmului cardiac la copii și farmacoterapia lor* (1993); *Farmacologia medicamentelor simptomatice* (1995); *Ghid în farmacoterapia afecțiunilor nespecifice ale organelor respiratorii la copii* (1997); *Farmacoterapia afecțiunilor stomatologice* (ghid, 1997, 2002); *Medicația dereglărilor circulației cerebrale și periferice* (1998); *Manual de receptură* (2000); *Farmacologie* (teste de autoevaluare, 2001); *Farmacologie clinică* (teste de autoevaluare, 2000); *Antibiotapie în ORL* (2001); *Îndreptar pentru medicul de profil general în pediatrie* (2001); *Unele aspecte de utilizare rațională a medicamentelor* (2002); *Medicamentele și utilizarea lor rațională* (2004); *Фармакология основных стоматологических заболеваний* (2006) și al manualelor: *Farmacologia* (2009); *Farmacologia clinică* (2009); *Medicamentul: beneficiu sau prejudiciu* (2009); *Farmacologia* (2010).

A întemeiat și implementat disciplina „Farmacologia clinică” în sistemul de învățământ superior, serviciul „Farmacologia clinică” în sistemul de sănătate din Republica Moldova.

Este laureat al Premiilor Parlamentului (2003), Guvernului Republicii Moldova (2007), Academiei de Științe a Moldovei (2008, 2010) și al concursurilor naționale „Topul inovațiilor-2009” și „Topul inovațiilor-2010).

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2005.**

GUDUMAC Valentin
(născut la 4 mai 1941, Parcova, Edineț)

**doctor habilitat în medicină, profesor universitar,
șef al Catedrei diagnostic de laborator clinic
a Universității de Stat de Medicină
și Farmacie „Nicolae Testemițanu”,
Om Emerit al Republicii Moldova**

Valentin GUDUMAC și-a făcut studiile la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, Facultatea Medicină Generală, încheindu-le cu diplomă de merit (1964). Urmează apoi doctorantura la același institut și în 1969 susține teza de doctor în științe medicale cu tema „Unii indici ai proceselor de oxidare și reducere la acțiunea hexaclorbutadienei asupra organismului”.

Activează la USMF „Nicolae Testemițanu” în calitate de asistent universitar la Catedra biochimie, apoi de lector superior, conferențiar și profesor universitar la Catedra diagnostic de laborator clinic. Din 1989 este prin cumul șef al Laboratorului Central de Cercetări Științifice. În perioada 1970-1991 face mai multe stagii științifice la Institutul de Medicină „I. Secenov” și la Institutul Central de Perfecționare a Medicilor din Moscova. În 1994 susține teza de doctor habilitat în medicină intitulată „Aspectele biochimice ale acțiunii biopreparateelor din microalge asupra organismului în normă și patologia experimentală”.

Activitatea de cercetare s-a concretizat în peste 380 de lucrări publicate în reviste de specialitate din țară și din străinătate, inclusiv 10 monografii, 20 de lucrări didactice. Este autorul a 34 și coautorul a peste 120 de invenții, majoritatea fiind implementate în sistemul Ministerului Sănătății (laboratoarele de diagnostic clinic ale instituțiilor curativo-practice), complexul agroindustrial, procesul didactico-științific al USMF „Nicolae Testemițanu”.

Ciclurile de lucrări prezentate de **Valentin GUDUMAC** la saloanele internaționale de invenții de la Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1993-2010), Pittsburgh, SUA (INPEX, 1995-2008), Iași, București, Cluj-Napoca, România (1994-2010), Geneva, Elveția (1998-2010), Sevastopol, Ucraina („Novoe vremea”, 2006-2010) au fost menționate cu 32 de medalii de aur și 12 medalii de argint și bronz. Este laureat al titlurilor onorifice „Om Emerit al Republicii Moldova”

(1996) și „Inventator de Elită al României” cl. I (1996), pentru merite deosebite în creația tehnică este decorat cu Medalia de Aur „Henry Coandă” cl. I (România), Diploma și Crucea Regatului Belgiei în grad de Cavaler (2008). În 2005 i s-a conferit ordinul „Gloria Muncii”.

În activitatea de cercetare este preocupat de mecanismele de acțiune a substanțelor bioactive extrase din microalge asupra proceselor metabolice din organism, de valențele lor terapeutice și perspectivele de valorificare a acestor substanțe în profilaxia și, eventual, terapia afecțiunilor hepatice, cardiovasculare și patologia țesutului osos. O altă direcție a cercetărilor sale constă în elaborarea metodelor de diagnostic precoce și supravegherea eficacității tratamentului diverselor maladii.

În calitate de îndrumător al tinerelor talente a creat o echipă omogenă cu un potențial în continuă desăvârșire. Școala profesorului **Valentin GUDUMAC** a lansat până în prezent 15 tineri inventatori.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2001.**

GULEA Aurelian

(născut la 28 mai 1946, Baraboi, Dondușeni)

membru corespondent al AȘM, doctor habilitat în chimie anorganică, profesor universitar, doctor honoris causa al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, al Universității „George Bacovia” din Bacău și al Universității din București (România), membru al Academiei de Științe din New York, laureat al Premiului Național în domeniul științei și tehnicii al Republicii Moldova, Om Emerit al Republicii Moldova

În 1964-1969 **Aurelian GULEA** este student la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova. Urmează doctorantura la Institutul de Rădiu „V.G. Khlopin” din Sankt Petersburg (1969-1972). În 1974 susține teza de doctor în chimie, specialitatea „Chimie anorganică”, la Institutul de Chimie Generală și Anorganică „N.S. Kurnakov” din Moscova, cu tema „*Studiul proceselor de solvatare și complexare în soluțiile de cobalt (II) prin metoda de rezonanță magnetică nucleară ^1H , ^{13}C , ^{14}N , ^{19}F , ^{35}Cl* ”, iar în 1991, în cadrul aceluiși institut – teza de doctor habilitat intitulată „*Stereochimia complexșilor de cobalt cu liganzi chelați ce conțin setul de atomi donori de azot, oxigen și sulf*”.

În decursul anilor 1972-1975 este lider al unui grup de cercetători de la Institutul de Chimie al AȘM. La Universitatea de Stat din Moldova lucrează în calitate de lector superior la Catedra chimie anorganică (1975-1986). Între anii 1979 și 1983 este invitat în calitate de profesor de chimie generală și spectroscopie atomică la Institutul Național de Chimie și Petrol din Algeria. În perioada 1986-1991 este conferențiar la USM, apoi profesor universitar (1992), șef al Catedrei chimie anorganică (din 1991) și chimie anorganică și fizică (din 2003). Manifestă un interes deosebit față de disciplinele predate (chimia anorganică, spectroscopia atomică, metode fizice de cercetare) și față de cursul special „Structura substanțelor anorganice și coordinative”.

Problematica cercetărilor sale științifice o constituie spectroscopia de rezonanță magnetică-nucleară a complexșilor labili, stereochimia combinațiilor coordinative și mecanisme de schimb inter- și intramolecular ale elementelor $3d$ și p și utilizarea lor în medicină, zootehnie și biotehnologie. A publicat peste 1000 de lucrări științifice, inclusiv 16 monografii și manuale (4 în franceză și 1

în engleză). Este membru al colegiilor de redacție ale unor cunoscute reviste de specialitate din țară și din străinătate: *Journal of Enzyme Inhibition and Medicinal Chemistry* (Marea Britanie, Londra), *Russian Journal of Coordination Chemistry* (Rusia, Moscova), *Acta Universitatis Cibiensis* (România, Sibiu), *Chemistry Journal of Moldova* (Republica Moldova, Chișinău) ș.a.

Este autorul a circa 100 de invenții brevetate privind sinteza dirijată a combinațiilor coordinative și a substanțelor element-proteice ale căror domenii de implementare sunt: industria alimentară, zootehnia, medicina, farmaceutica, biotehnologia, acvacultura, noile materiale cu proprietăți anticancer. Prin implementarea invențiilor sale în complexul zootehnic și în biotehnologie s-a obținut un efect economic de circa 3 mln USD.

Din 1991 și până în prezent face mai multe stagii la universități din Franța, Elveția, România, Germania, Canada, Rusia. În 1992 devine vicepreședinte, iar din 2001 – președinte al Consiliului științific specializat de conferire a titlurilor științifice de doctor și doctor habilitat, președinte al Comisiei de experți în chimie a CNAA. Este participant la multiple granturi internaționale în colaborare cu Universitatea Laval (Canada), Universitatea Lille, Universitatea „Paul Sabatier” (Franța), Universitatea Lausanne (Elveția), Universitatea Hassan II (Maroc), Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, Universitatea din București (România), Universitatea Freiburg (Germania), Universitatea Rice (SUA).

Cu începere din 1994, este coordonator național și membru al juriului internațional al Salonului Mondial „EUREKA” de Inovații, Cercetări și Noi Tehnologii de la Bruxelles, iar din 1998 este delegat oficial și membru al juriului la Salonul Internațional de Invenții, Tehnici și Produse Noi de la Geneva.

Este conducător de doctorat (doctor și doctor habilitat) la specialitatea „Chimia anorganică”, îndrumând până în prezent peste 20 de tineri cercetători în obținerea acestor titluri științifice.

Activitatea laborioasă a lui **Aurelian GULEA** a fost apreciată cu mai multe distincții naționale, inclusiv: Premiul Republican pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii (1978), ordinul „Gloria Muncii” (1995), titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova” (2001), Premiul Național în domeniul științei și tehnicii (2004), Diploma de Onoare a Guvernului (2004), Premiile Parlamentului și Guvernului în domeniul inventicii, Premiul Guvernului în domeniul științei (2004), Premiul Academiei de Științe a Moldovei, medalia „Dimitrie Cantemir”.

Pentru rezultate valoroase în cercetare-dezvoltare i se conferă prestigioase distincții internaționale. Este Cavaler, Ofițer, Comandor și Mare Ofițer al Ordinului Regatului Belgiei „Mérite de l’Invention”, al Ordinului European de Merit (Comunitatea Europeană, ACOEM), Ofițer al Ordinului Belgo-Spaniol de Merit, Cavaler și Comandor al Ordinului de Malta, deține Medalia de Aur „Henry Coandă” (România) și Medalia de Aur „Promeritus Grand Prix” a Comunității Europene pentru promovarea inventatorilor. La Saloanele internaționale de inovații, cercetări și transfer tehnologic de la Bruxelles, Geneva, Pittsburgh, Suzhou, Seul, Bangkok, Varșovia, Moscova, Zagreb, Casablanca, Manila, Sofia, București, Iași, Budapesta, Cluj-Napoca, Chișinău ș.a. invențiile prezentate de **Aurelian GULEA** au obținut peste 200 medalii de aur, argint și bronz. Este laureat a 3 medalii de aur ale OMPI.

În anul 2008 este ales membru corespondent al AȘM.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1996.**

LUPAȘCU Galina
(născută la 6 aprilie 1951, Scoreni, Strășeni)

doctor habilitat în biologie,
șefă a Laboratorului genetică aplicată
al Institutului de Genetică și Fiziologie
a Plantelor al Academiei de Științe a Moldovei

În 1974 **Galina LUPAȘCU** a absolvit Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova cu diplomă de mențiune.

În 1987 susține teza de doctor în biologie cu tema „*Elucidarea speci- melor de soia rezistente la fuzarioză și factori abiotici de mediu*” (în or. Minsk, Belarus). Teza de doctor habilitat în biologie cu genericul „*Bazele imunogene- tice ale rezistenței culturii triticeale la fuzarioză*” o susține în 1999 la Moscova.

Cercetările sale sunt axate pe elucidarea mecanismelor genetice de inter- acțiune plantă-patogen la diverse niveluri de organizare biologică și pe studiul corelativ al rezistenței genetice la factori biotici și abiotici, elaborarea bazei genetice a selecției epistatice și sistemului tehnologico-informațional de procesare a datelor experimentale. În realizarea acestor cercetări **Galina LUPAȘCU** acordă o atenție deosebită elaborării noilor metode și procedee de determi- nare și sporire a rezistenței plantelor la diferite boli, în special la cele fungice.

Participă la elaborarea unor invenții perspicace din punctul de vedere al modernizării proceselor de ameliorare, dintre care se remarcă: metoda de apreciere a rezistenței triticealelor la fuzarioză radiculară în baza marcherilor ADN; metodele *in vitro* de testare a reacției embrionilor imaturi de culturi păioase la metabolii ciupercilor *Fusarium*; procedeele de sporire a rezistenței grâului și porumbului la fuzarioză, a căror aplicare diminuează de 3-4 ori consumul de fungicide. Invențiile elaborate se utilizează atât la sporirea productivității și rezistenței culturilor triticeale, grâului, secarei la fuzarioză, cât și la accelerarea proceselor ameliorative.

Este autoarea și coautoarea a 320 de publicații științifice care au apărut în țară și peste hotare, printre care 5 monografii, 1 catalog, 2 recomandări metodice, 38 de invenții brevetate, posedă 3 adeverințe pentru soiuri de culturi

cerealiere păioase. Este deținătoare a Premiului Prezidiului AȘM (1998), a Di- plomei de Merit a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică (2006), a medaliei „Dimitrie Cantemir” (2011).

A participat la saloanele naționale și internaționale de invenție de la Ge- neva (1999), București (1999), Chișinău (1999-2005), Iași (2003-2010), Cluj- Napoca (2008), Suzhou (2008), la care a obținut mai multe medalii de aur, bronz și diplome de mențiune, inclusiv Diploma „Cea mai bună inventatoare” în cadrul EIS „INFOINVENT-2003” (Chișinău).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2001.

LUPAȘCU Tudor
(născut la 2 martie 1950, Flămânzeni, Sângerei)
doctor habilitat în chimie, profesor cercetător,
director al Institutului de Chimie al AȘM,
laureat al Premiului de Stat în domeniul științei,
tehnicii și producției,
Om Emerit al Republicii Moldova

Tudor LUPAȘCU a absolvit Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova în 1972. În perioada anilor 1974-1977 a făcut doctorantura în cadrul Institutului de Chimie Coloidală și Chimie a Apei al Academiei de Științe a Ucrainei, unde, în anul 1981, susține teza de doctor în chimie intitulată „Elaborarea teoriei și practicii purificării apelor reziduale de coloranți”. După finalizarea doctoraturii este reangajat la Institutul de Chimie al AȘM în calitate de inginer coordonator, apoi devine cercetător științific inferior, superior, coordonator. În anul 1991 este ales în funcția de șef al Laboratorului de chimie ecologică, iar în anul 1995 în cea de director științific al Institutului de Chimie al AȘM. Din anul 2001 deține funcția de director al Institutului de Chimie al AȘM.

Teza de doctor habilitat cu titlul „Studii fizico-chimice ale cărbunilor activi obținuți din materie primă vegetală și utilizarea lor” o susține în anul 2000 la Consiliul Științific Specializat de pe lângă Universitatea de Stat din Moldova.

Prin activitatea sa științifică **Tudor LUPAȘCU** se impune ca un savant cu renume în domeniul chimiei fizice, protecției mediului înconjurător și folosirii raționale a resurselor naturale. A elaborat concepția de sinteză dirijată a adsorbanților carbonici cu proprietăți programate prin dirijarea tehnologiei de activare și a agenților chimici de tratare a materiei lemnoase. În baza acesteia au fost elaborate și brevetate noi sortimente de adsorbanți carbonici și catalizatori pentru detoxificarea organismului uman și protecția mediului. A fost stabilită chimia suprafeței noilor adsorbanți carbonici și a mecanismelor de interacțiune-imobilizare-transformare ale poluanților organici și anorganici pe suporturi catalitice. Ca rezultat, au fost elaborate tehnologii de potabilizare a apelor naturale și de purificare a apelor reziduale.

Pe parcursul anilor studiază proprietățile fizico-chimice și mecanice ale noilor materiale de construcție, obținute în baza materiei prime locale. Sunt

elaborate, brevetate și implementate noi compoziții pentru tencuirea suprafețelor interioare și exterioare ale clădirilor. În anul 2009 la S.A. „Monolit” și SRL ODGON au fost construite și date în exploatare linii tehnologice de producere a noilor materiale de construcție, mai ieftine și mai eficiente, în baza brevetelor de invenție elaborate de **Tudor LUPAȘCU**.

A fost elaborată concepția de scindare oxidativă a polimerilor naturali și de formare a compușilor biologic activi, evidențiate grupele funcționale și principiile active ale substanței biologic active *Enoxil*. S-au elaborat și brevetat noi produse farmaceutice în baza substanței biologic active *Enoxil*. Preparatele medicamentoase produse la ÎM „Farmaco” SA au fost testate în 4 clinici republicane din mun. Chișinău. Rezultatele obținute au demonstrat că preparatele medicamentoase obținute în baza substanței biologic active *Enoxil* manifestă efecte curative de înaltă eficiență în cazul bacteriozelor și micozelor umane în procesul de regenerare a plăgilor termice, fizice și chimice, în tratamentul plăgilor postoperatorii și leziunilor postradiante la pacientele cu afecțiuni oncologice, precum și în tratamentul leziunilor traumatiche ale țesuturilor moi și afecțiunilor inflamatorii ale regiunii maxilo-faciale la copii.

Munca sa de cercetare s-a materializat în peste 550 de lucrări științifice publicate, inclusiv 5 monografii, 54 de invenții și rapoarte la 75 de forumuri științifice din țară și de peste hotare, profesorul **Tudor LUPAȘCU** fiind cunoscut ca specialist de certă valoare în mediul științific național și internațional. A activat în diverse foruri științifice: membru al Comisiei de experți în chimie a CNAA (2001-2005) și al Comisiei de Atestare a CNAA (2006-2008); din 2000 este membru al Consiliului științific pe probleme de adsorbție și cromatografie al Academiei de Științe din Rusia, iar din 2004 – al Asambleei AȘM. A fost copreședinte și membru al comitetelor de organizare ale mai multor conferințe științifice internaționale de la Chișinău, București, Moscova, Kiev, Odesa, Lvov, Riga etc. A obținut prin concurs 21 de proiecte internaționale și 10 proiecte naționale, în calitate de conducător de echipă, care au fost realizate în colaborare cu savanți din România, SUA, Franța, Germania, Elveția, Spania, Norvegia, Austria, Rusia, Ucraina.

Profesorul **Tudor LUPAȘCU** participă activ la pregătirea cadrelor de înaltă calificare. Cu începere din anul 1997, ține cursuri speciale la Facultatea de Chimie și Tehnologie Chimică a USM. Sub conducerea sa au fost susținute

3 teze de doctor habilitat și 3 teze de doctor în chimie. Este conducător științific a 3 doctoranzi.

Meritele sale în domeniile profesate au fost înalt apreciate: este laureat al Premiului de Stat în domeniul științei, tehnicii și producției (1996), al Premiului Președinților Academiiilor de Științe din Ucraina, Belarus și Moldova (2000), de două ori laureat al Premiului AȘM (2000, 2009), Om Emerit al Republicii Moldova (2000), deținător al medaliilor „60 de ani ai AȘM” (2006), „În slujba Patriei” (2006), „Dimitrie Cantemir” (2010), Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2010). În cadrul concursului național „Topul inovațiilor” obține locul I în 2009 și locul trei în 2010.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2009.**

ODAGIU Ștefan
(născut la 20 octombrie 1965, Zămbreni, Ialoveni)
doctor în tehnică,
președinte al Companiei „Vinex-Victoria”,
Om Emerit al Republicii Moldova,

În anul 1990 **Ștefan ODAGIU** a absolvit cu mențiune Institutul Politehnic din Chișinău, fiind deținător al Bursei de Merit. Imediat după absolvire își începe activitatea profesională la Fabrica Experimentală de Vinuri din Bardar, actualmente SA „Vinăria-Bardar”, în calitate de inginer-tehnolog, în 1991 este ales în funcția de inginer-șef, iar în perioada 1998-2001 este director general al SA „Vinăria-Bardar”.

Concomitent, în 1990, susține examenele de admitere și este înmatriculat la doctorantura UTM, specialitatea „Tehnologia produselor fermentării băuturilor alcoolice și analcoolice”, pe care o absolvă în 1994, susținând ulterior teza de doctor în tehnică.

În decursul anilor 1997-2000 face studii suplimentare de instruire în domeniul managementului, marketingului și managementului financiar în cadrul programului de stagiu al managerilor întreprinderilor din Republica Moldova peste hotare „Planul Marshall” și urmează cursurile de management financiar la „Business Center” din Republica Moldova.

Rezultatele în domeniul cercetării-dezvoltării s-au materializat în elaborarea și implementarea unor noi produse și tehnologii inovatoare în producție, precum și în cele peste 70 de lucrări științifice publicate și în brevetele de invenție obținute. Este autorul tehnologiilor noi și al documentației normativ-tehnice și tehnologice de producere a renumitelor produse alcoolice: brandy „Botna”, divinuri „Cezar”, „Marshall”, vin cu denumire de origine „Aligote de Bardar” ș.a., menționate la concursurile naționale și internaționale de vinuri cu 27 de medalii de aur, argint și bronz, cu „Trofeul internațional pentru calitate” (1997, Franța), „Trofeul pentru activitate inovatoare în oenologie” (2000, Rusia). **Ștefan ODAGIU** a contribuit substanțial la organizarea renovării teh-

nico-tehnologice și implementarea planului strategic de dezvoltare a SA „Vinăria-Bardar”. Ca urmare, întreprinderea a înregistrat o creștere a vânzărilor, rentabilității economice și productivității muncii de 3-4 ori, devenind lider al industriei vinicole.

Meritele sale în domeniile profesate, în cercetare și în inventică au fost înalt apreciate. Deține titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova” (1995), a fost desemnat „Businessmanul anului 2000”, este Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2001) și Comandor al Ordinului Regatului Belgiei „Mérite de l’Invention” (2003), laureat al Medaliei de Aur a Comunității Europene pentru promovarea invențiilor (2005). La saloanele internaționale de inventică de la Bruxelles (Belgia), Geneva (Elveția), Pittsburgh (SUA), Sofia (Bulgaria), București (România) invențiile sale au fost menționate cu 12 medalii de aur, 3 de argint și 2 de bronz.

În perioada 2002-2003 a fost viceprim-ministru, ministru al economiei al Republicii Moldova, iar în prezent este președinte al Companiei „Vinex-Victoria” și continuă activitatea științifică în cadrul AȘM (Institutul de Microbiologie și Biotehnologie), UTM și INVV, orientată spre elaborarea unor tehnologii avansate, inovaționale de obținere a produselor noi analcoolice și alcoolice sanogene.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2005.**

PRISĂCARU Viorel
(născut la 26 martie 1946, Gașpar, Edineț)

doctor habilitat în medicină, profesor universitar, prorector pentru activitatea științifică al Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, epidemiolog principal al Republicii Moldova, președinte al Societății Științifice a Epidemiologilor și Microbiologilor, Om Emerit al Republicii Moldova

Viorel PRISĂCARU a absolvit Institutul de Stat de Medicină din Chișinău. S-a consacrat științei din timpul studenției, efectuând mai multe cercetări, inclusiv „Studiul asupra rolului savanților în dezvoltarea esenței epidemiilor ca fenomene naturale”.

După absolvirea institutului a fost înmatriculat la doctoratură, Catedra epidemiologie, îndrumat de prof. E. Șleahov, savant cu renume mondial în epidemiologie, în special în studierea antraxului. În 1973 **Viorel PRISĂCARU** susține teza de doctor în științe medicale cu tema „*Epidemiologia și perspectiva eradicării antraxului în Moldova*”. În același an ocupă prin concurs postul de asistent la Catedra epidemiologie, iar în scurt timp devine lector superior, conferențiar la aceeași catedră. În perioada 1987-1989 a urmat postdoctoratul, iar în 1990 susține teza de doctor habilitat în medicină cu tema „*Optimizarea supravegherii epidemiologice în zooantroponoze*”. În același an este ales prin concurs la USMF „Nicolae Testemițanu” șef al Catedrei epidemiologie și al Laboratorului infecții intraspitalicești. În 1991 i se conferă gradul didactic de profesor universitar.

Efectuează mai multe studii valoroase în epidemiologia antraxului, rabiei, leptospirozelor, salmonelozelor, HIV/SIDA, infecțiilor nosocomiale etc. – patologii frecvente în Republica Moldova. Cercetările sale au condiționat elaborarea unui sistem de supraveghere epidemiologică la nivel național, materializându-se în peste 350 de lucrări științifice publicate, inclusiv 5 monografii. Pentru ciclul de lucrări: „Epidemiologia, modelarea, pronosticarea și supravegherea epidemiologică la leptospiroze în Republica Moldova” este distins cu Premiul Academiei de Științe a Moldovei (1996).

Sub conducerea sa, în Laboratorul infecții intraspitalicești al USMF „Nicolae Testemițanu” au fost efectuate numeroase studii asupra proprietăților antimicrobiene și antifungice ale substanțelor indigene de origine sintetică și naturală. În consecință, au fost depistate și brevetate peste 30 de substanțe autohtone cu proprietăți antibacteriene, antifungice și tuberculostatice foarte pronunțate și inofensive, care pot constitui baza extinderii arsenalului de remedii antibacteriene, antifungice și antituberculoase, precum și a producerii lor la scară națională din materie primă locală. Este autorul și coautorul remediilor medicamentoase *Izofural* în soluție și unguent, *Unguent antibacterian și antifungic*, *Cimpelsept*. Pentru realizări performante în domeniul inovațional și elaborarea preparatelor antibacteriene este distins cu Premiul AȘM (2006), Diploma Guvernului Republicii Moldova (2007); în 2009 este desemnat „Savantul anului”, cu acordarea Premiului AȘM.

A participat la saloanele internaționale de invenție de la Budapesta, Ungaria („GENIUS”, 1999), Geneva, Elveția (1999-2009), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 2000-2010), București, România („INVENTIKA”, 1999-2009), Iași, România („INVENTICA”, 2002-2010), Moscova, Rusia („ARHIMEDE”, 2004-2010), Chișinău, Republica Moldova („INFOINVENT”, 1999-2009), Cluj-Napoca, România („PRO INVENT”, 2008-2011), Sevastopol, Ucraina („Novoe vremea”, 2007-2010), Suzhou, China (2008), unde invențiile sale au fost apreciate cu 30 de medalii de aur, 13 de argint, 12 de bronz și cu peste 40 de diplome de gr. I, II și III. Este deținător al Premiului Mare al AGEPI („INFOINVENT”, Chișinău, 2004), al Marelui Premiu „Pentru contribuții de excepție în dezvoltarea și promovarea invenției” („PRO INVENT”, Cluj-Napoca, 2009), al Premiului Guvernului Republicii Moldova („INFOINVENT”, Chișinău, 2009), al ordinului Regatului Belgiei „Mérite de l’Invention” („INVENTICA”, Iași, 2010).

Din 1991 și până în prezent, **Viorel PRISĂCARU** deține postul de prorector pentru activitatea științifică al USMF „Nicolae Testemițanu”, perioadă în care universitatea a înregistrat cei mai înalți indicatori în domeniul cercetărilor științifice și al invențiilor. În anul 2005, pentru activitate inovațională productivă, USMF „Nicolae Testemițanu” a fost distinsă cu Trofeul Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală (Geneva), iar în anul 2007 – cu Trofeul AGEPI pentru inovare și creativitate. Pe parcursul anilor 1991-2001 a fost membru al Consiliului Suprem pentru Cercetare și Dezvoltare Tehnologică. Actualmente este membru al Senatului și al Consiliului Științific al USMF „Nicolae Testemițanu”,

membru al Consiliului de Experți al Ministerului Sănătății și al Secției științe ale naturii și ale vieții a AȘM.

Pentru merite deosebite în dezvoltarea științei autohtone, în anul 1999 i se conferă titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”. Este decorat cu medalia „Meritul Civic” (1995), cu medalia „Dimitrie Cantemir” (2006) și cu ordinul „Gloria Muncii” (2010).

În perioada 2001-2003 este deputat în Parlamentul Republicii Moldova, membru al Comisiei pentru Știință, Învățământ, Cultură, Tineret și Mijloace de Informare în Masă.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2002.**

RUDIC Valeriu
(născut la 18 februarie 1947, Talmaza, Ștefan Vodă)

academician, membru titular al AȘM,
profesor universitar, director al Institutului
de Microbiologie și Biotehnologie al Academiei
de Științe a Moldovei, laureat al Premiului
de Stat al Republicii Moldova în domeniul
științei, tehnicii și producției,
Om Emerit al Republicii Moldova

Valeriu RUDIC a absolvit Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău. Doctoratul în medicină l-a susținut în 1974 cu teza intitulată „*Elaborarea expres-metodelor de diagnostic de laborator al holerei*”. În 1990 susține teza de doctor habilitat în biologie „*Bazele biotehnologice de obținere a biomasei de microalge și perspectivele utilizării ei*”.

Este fondatorul Laboratorului Interdepartamental de Cercetări Științifice „Fotomicrobiologie” și al școlii științifice „Ficobiotehnologie”. A pregătit 38 de doctori în științe, inclusiv 8 doctori habilitați.

Membru titular al AȘM, al Academiei Româno-Americane de Arte și Științe, al Academiei de Științe din New York, **Valeriu RUDIC** a marcat prin cercetările sale o nouă direcție în biotehnologia modernă: sinteza orientată a substanțelor bioactive și obținerea unor produse microbiene prețioase pentru medicină, agricultură și alte domenii ale economiei.

A publicat peste 900 de lucrări științifice, inclusiv 24 de monografii și lucrări didactice, este autorul a circa 250 de invenții brevetate. Multe dintre invențiile sale se aplică în Republica Moldova, Federația Rusă, Ucraina și România în domeniul ocrotirii sănătății, în agricultură și alimentație.

Ciclurile de lucrări prezentate de **Valeriu RUDIC** la saloanele internaționale de invenție de la Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1993-2010), Geneva, Elveția (PALEXPO, 1996-2011), Pittsburgh, SUA (INPEX, 1996-2005), Casablanca, Maroc (1996-1998), Sofia, Bulgaria (1996-1997), Iași, România (1994-2010), București, România (1997-2010), Manila, Filipine (1998), Moscova, Rusia („ARHIMEDE”, 2001-2011), Suzhou, China (2008), Seul, Coreea (2009-2010),

Bangkok, Thailanda (2008) au fost menționate cu 176 de medalii de aur, 74 de argint, 24 de bronz, precum și cu 26 de premii speciale.

Este laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției, al Premiului Parlamentului Republicii Moldova (1999) și al Premiului Guvernului Republicii Moldova (2002), deținător al titlurilor onorifice „Om Emerit al Republicii Moldova” (2000) și „Inovatorul anului” (2004), al Medaliei de Aur „Henry Coandă” (România), al medaliilor „Pentru merite deosebite în invenție” (Rusia) și „Dimitrie Cantemir” (AȘM), Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”. Pentru merite în domeniile profesate și pentru rezultate valoroase în cercetare-dezvoltare i-au fost conferite înalte distincții europene și internaționale. Deține Medalia de Aur a Comunității Europene „Promeritus Grand Prix”, Medalia „Courtoisie Européenne”, Ordinul pentru Știință „Meritul european”, este Comandor și Mare Ofițer al Ordinului „Mérite de l’Innovation”, Comandor și Mare Ofițer al Ordinului „Mérite de l’Invention” (Belgia), Comandor al Ordinului de Malta, Cavaler al Marii Cruci a Ordinului „Sf. Andrei”, Cavaler al Marii Cruci a Ordinului „Sf. Ioan de Ierusalim”, laureat a două premii ale Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1996.**

SAMUSI Nina
(născută la 1 mai 1927, Nemirov, reg. Vinița, Ucraina)

doctor habilitat în chimie, profesor universitar,
laureată a Premiului de Stat al Republicii
Moldova în domeniul științei, Om Emerit
al Republicii Moldova

Nina SAMUSI și-a făcut studiile la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova, activând din anul 1952 în cadrul aceleiași universități – inițial în funcția de laborantă, apoi de conferențiară, profesor universitar, șefă a Catedrei chimie anorganică. Pe parcursul activității predă disciplinele „Chimia generală”, „Chimia anorganică” și cursul special „Structura electronică și reactivitatea combinațiilor complexe”.

În 1959 susține teza de doctor în chimie cu tema „*Dioximinele cobaltului trivalent*” (Chișinău), iar în 1976 – pe cea de doctor habilitat intitulată „*Reacții de substituție în dioximinele de cobalt*” (Sankt Petersburg). În 1979 i se conferă gradul didactic de profesor universitar.

Concomitent cu activitatea didactică, **Nina SAMUSI** efectuează multiple cercetări științifice. A publicat pe parcurs circa 400 de lucrări științifice, este autoarea a 50 de invenții și a manualului *Reacții de substituție ale compușilor coordinativi ai cobaltului* (1979), în care sunt expuse bazele teoretice ale compușilor coordinativi.

Investigațiile sale se axează pe două direcții principale. Prima se referă la sinteza și proprietățile medico-biologice ale compușilor coordinativi cu acțiune antimicotică și antitifică. Cercetările respective le-a efectuat în colaborare cu prof. V. Prisăcaru (Laboratorul de epidemiologie și imunologie al USMF „Nicolae Testemițanu”), iar rezultatele obținute s-au materializat în 20 de brevete de invenție. Cea de-a doua direcție o constituie sinteza compușilor coordinativi heterometalici care pot servi ca reagenți inițiali în procesul de piroliză, efectuat la temperaturi joase cu obținerea ceramicilor oxidice.

Pentru merite deosebite în dezvoltarea științei i s-a conferit titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”, este laureată a Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei. A participat la mai multe saloane naționale și internaționale de invenție în cadrul cărora i-au fost acordate diverse distincții.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2000.**

SPÎNU Constantin
(născut la 19 martie 1950, Nicoreni, Râșcani)

doctor habilitat în medicină, profesor universitar,
virusolog principal al Ministerului Sănătății,
vicedirector pentru probleme de știință și inovare
al Centrului Național de Sănătate Publică,
membru al Asamblei AȘM, membru activ
al Academiei de Științe din New York,
Om Emerit al Republicii Moldova

Constantin SPÎNU a absolvit cu eminență Institutul de Stat de Medicină din Chișinău. Pe parcursul doctoranturii susține teza de doctor în științe medicale (1977) la Institutul de Virusologie „D.I. Ivanovski” din Moscova cu tema „*Studierea infecției herpetice cronice in vitro și in vivo*”. Concomitent cu evaluarea particularităților de formare și dezvoltare a infecției herpetice cronice, modalităților de diagnostic și tratament modern, autorul demonstrează și argumentează în premieră prezența înșușirilor oncogene la acest virus, relațiile de sinergism cu alte virusuri oncogene, semnificația statusului interferonic la bolnavi și rolul lui în declanșarea, dezvoltarea și stoparea infecției herpetice primare, cronice și recidivante.

Își continuă activitatea științifico-didactică la Institutul de Cercetări în Igienă și Epidemiologie (1977-1995), participând la elaborarea unor noi procedee de diagnostic paraclinic al infecțiilor virale și de supraveghere epidemiologică a enterovirozelor, hepatitelor virale, poliomielitei, gastroenteritelor de origine virală, gripei, paragripei etc. În 1991, la Institutul de Cercetări Științifice în Epidemiologie și Boli Infecțioase „L. Gromașevski” din Kiev, susține teza de doctor habilitat în medicină intitulată „*Enterovirusurile în mediul ambiant și semnificația lor epidemiologică*”, consacrată elaborării unor modele matematice pentru pronosticarea situației epidemiologice în baza nivelului de impurificare a obiectelor hidrologice din mediul ambiant cu virusuri intestinale. În cadrul acestor cercetări **Constantin SPÎNU**, împreună cu V. Ghidirim, P. Scoferță, P. Iarvoi ș.a. descoperă un nou marcher al virusului poliomielitice, nesemnalat în literatura de specialitate. Descoperirea a condus la elaborarea unei metode originale de diferențiere a tulpinilor de virus poliomielitice în virusuri sălbatice, intermediare și vaccinale.

Realizările obținute în baza activităților de cercetare-dezvoltare, inclusiv a brevetelor de invenție, au fost valorificate în economia națională (practica medicală) prin elaborarea și implementarea Programelor naționale de combatere și lichidare a poliomielitei, hepatitelor virale B, C, D, HIV/SIDA, enterovirozelor, Programului național de imunizări, Planului național de intervenție în probleme de gripă aviară etc. Aceste realizări au fost înalt apreciate de Organizația Mondială a Sănătății. Datorită lor, Republica Moldova este una din primele țări din Europa de Est declarată în anul 2002 țară liberă de poliomielită. Pentru merite în domeniul dat, **Constantin SPÎNU** este menționat cu Certificatul de Aprecie-re și Insigna de Aur ale Organizației Mondiale a Sănătății.

În colaborare cu savanți de la Institutul de Genetică și Fiziologie a Plantelor al AȘM, Institutul Național de Farmacie și USMF „Nicolae Testemițanu” (prof. dr. hab. P. Chintea, prof. dr. hab. P. Iarovoi, prof. dr. hab. V. Valica, prof. dr. V. Pântea, prof. dr. hab. T. Holban, conf. univ. dr. L. Bîrca, șef de laborator dr. Ig. Spînu) a elaborat un ciclu de invenții al căror obiectiv îl constituie produsele medicamentoase terapeutice (*pacovirina*, *capsicozida*, *pavstimul*) de origine vegetală cu acțiune antivirală, imunomodulatoare, interferonogenă, antioxidantă etc. Utilizarea acestora, în special a *pacovirinei*, în tratamentul hepatitelor virale acute și cronice B, C și D, al gripei, paragripei și al infecției cu herpes s-a soldat cu rezultate remarcabile, confirmate atât pe plan național, cât și internațional. Actualmente, preparatul medicamentos autohton pacovirina este fabricat în serie la ÎM „Farmaco” SA și este inclus în Protocoalele clinice naționale de diagnostic, tratament și profilaxie a hepatitelor și altor infecții de geneză virală, impactul economic al implementării acestuia în tratamentul și profilaxia infecțiilor virale estimându-se în milioane de lei.

Profesorul universitar **Constantin SPÎNU** participă activ, în calitate de coordonator, consultant și executor, la diferite programe naționale și internaționale în valoare de milioane de dolari privind fortificarea sănătății publice prin elaborarea și implementarea măsurilor de prevenire pentru hepatitele virale B, C și D, gripa aviară (pandemică), HIV/SIDA etc., obținute prin concurs.

Este autorul a 620 de lucrări științifice, printre care 16 monografii, manuale și ghiduri, 80 de articole publicate în reviste de prestigiu de peste hotare, a numeroase brevete de invenție. Participă activ, inclusiv în calitate de coordonator internațional, la Saloanele internaționale de invenție de la Chișinău, București, Iași, Cluj-Napoca, Bruxelles, Moscova, Geneva, Casablanca, Sofia,

Paris, Sevastopol, Beijing, Seul, Novi Sad, Zagreb, unde obține: Premiul Guvernului și Parlamentului Republicii Moldova; Grand Prix, Iași, România, 2002; Marele Premiu, București, Iași, Cluj-Napoca (România), 2005-2011; zeci de medalii de aur, argint și bronz; Cupe de apreciere; Crucea Regatului Belgiei în grad de Cavaler și Ofițer.

Sub egida prof. univ. **Constantin SPÎNU**, în calitate de conducător și consultant, au fost realizate 14 teze de doctor și doctor habilitat în științe medicale (biologice) privind optimizarea diagnosticului, supravegherii epidemiologice, tratamentului și profilaxiei infecțiilor preponderent de geneză virală. Aceste activități de cercetare-dezvoltare, focusate asupra infecțiilor emergente și reemergente, sunt prioritare pentru Republica Moldova și au un impact socio-economic extrem de valoros.

Pentru muncă fructuoasă și rezultate remarcabile în activitatea de cercetare-dezvoltare și inovare este decorat cu medalia „Meritul Civic”, i se conferă titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”, devine laureat al Premiului AȘM „Savantul Anului” (2008).

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1999.**

ȘTEFĂRȚĂ Anastasia
(născută la 23 decembrie 1943, Fântâna-Albă, Edineț)

**doctor habilitat în biologie, profesor cercetător,
șefă a Laboratorului nutriția minerală și regimul
hidric al plantelor al Institutului de Genetică
și Fiziologie a Plantelor al Academiei
de Științe a Moldovei**

Anastasia ȘTEFĂRȚĂ a absolvit în 1965 Institutul Pedagogic din Tiraspol, după care, în anii 1965-1972, este asistentă la Catedra fiziologia plantelor în cadrul aceluiași institut. În 1975 face doctorantura la Institutul de Fiziologie a Plantelor al AȘM și obține titlul științific de doctor în biologie la specialitatea „Fiziologia plantelor”, iar din 1992 este doctor habilitat în biologie.

Pe parcursul a 38 de ani activează la Institutul de Fiziologie a Plantelor (actualmente Institutul de Genetică și Fiziologie a Plantelor) al AȘM în calitate de cercetător științific coordonator, cercetător științific principal, șefa grupului de creație „Adaptogeneza”, șefa Laboratorului nutriția minerală și regimul hidric al plantelor. Cercetările sale au fost orientate spre evaluarea sistemelor de autoreglare a homeostazei hidrice la plantele de cultură, adaptării și rezistenței acestora la secetă, exces de umezeală în sol, la fluctuația extremă a umidității și temperaturii. Investigațiile științifice curente se referă la elucidarea sistemelor de reglare a funcțiilor organismului vegetal integral (trofică, hormonală, electrică), a rolului centrelor dominante și gradientilor fiziologici în adaptarea plantelor la condițiile nefavorabile de umiditate, reacțiilor primare de răspuns și declanșării stării de stres (reorganizarea sistemelor membranare, modificarea sintezei proteinelor, metaboliților de stres și compușilor protectori); a demonstrat funcția impulsului hidraulic în activizarea enzimelor de protecție antioxidantă în condiții de secetă și dependența afectărilor oxidative de capacitatea plantei de autoreglare a homeostazei apei; efectuează cercetări subordonate prospecțiunii căilor de atenuare a impactului situațiilor de limită asupra plantelor, a elaborării metodelor de diagnosticare expeditivă a rezistenței lor ecologice.

Activitatea **Anastasei ȘTEFĂRȚĂ** s-a materializat în circa 240 de lucrări științifice, inclusiv o monografie, 120 de articole în reviste de prestigiu și 90 de rapoarte la diferite forumuri de specialitate din țară și de peste hotare. Este coautoarea a 5 monografii, a 4 broșuri și a unei culegeri de lucrări de laborator la fiziologia plantelor pentru instituțiile de învățământ superior. Este membră a Consiliului director al Societății „Fiziologia și Biochimia Plantelor”, secretar științific al Consiliilor științifice specializate DH 08.03.00.12, participă activ la pregătirea cadrelor științifice prin doctorantură.

Deține 22 de brevete de invenție în domeniul fiziologiei plantelor. A participat la realizarea convențiilor de colaborare științifică (Bulgaria, Ungaria), contractelor economice (Rusia), la implementarea noilor procese tehnologice și utilaje. Lucrările **Anastasei ȘTEFĂRȚĂ** sunt citate de cercetători din diferite țări. Elaborările sale științifico-aplicative au fost menționate la saloanele internaționale de invenții cu 5 medalii de aur, 5 de argint, 5 de bronz, Marele Premiu al AGEPI și cu alte distincții.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2004.**

TARAN Nicolae
(născut la 9 mai 1960, Roghi, Dubăsari)

**doctor habilitat în tehnică, profesor universitar,
director adjunct științific al Institutului
Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii
Alimentare, laureat al Premiului Național
în domeniul științei și tehnicii,
Om Emerit al Republicii Moldova**

Nicolae TARAN a absolvit cu mențiune Institutul Politehnic din Chișinău, Facultatea Tehnologie, specialitatea „Tehnologia vinificației” în 1982. În anii de studenție a manifestat un interes deosebit față de cercetările științifice și creația tehnică, fapt ce a condus la recomandarea sa pentru doctoratură imediat după absolvirea facultății. Pe parcursul anilor 1982-1985 este doctorand la Institutul Viei și Vinului „Magaraci” din Ialta, Ucraina. În 1985 susține teza de doctor în tehnică intitulată „*Elaborarea tehnologiei de stabilizare a vinului împotriva tulburărilor cristalice de calciu*”. În 1986-1989 este angajat în calitate de inginer superior, inginer coordonator și șef al Sectorului vinuri spumante la Institutul de Tehnologii și Proiectări al Asociației Științifice și de Producție „Ialoveni”. În 1989-1992 urmează postdoctoratul la Institutul Viei și Vinului „Magaraci”, lucrând timp de un an în calitate de colaborator științific superior la institutul nominalizat. Din 1994 și până în 2002 activează la Institutul Național de Viticultură și Vinificație din Republica Moldova în calitate de șef de laborator, vicedirector general pentru știință, director al Centrului Cercetare.

În 1995 **Nicolae TARAN** susține teza de doctor habilitat în tehnică, iar în anul 2000 i se conferă gradul didactic de profesor universitar, ca urmare a activității îndelungate la Catedra chimie industrială și ecologică a Universității de Stat din Moldova. Sub conducerea științifică a savantului au susținut tezele de doctor în științe 9 tineri cercetători, iar alți 5 doctoranzi continuă investigațiile asupra temelor tezelor de doctor.

Este autorul a 460 de lucrări științifice, inclusiv 60 de invenții brevetate, implementate în Republica Moldova, Federația Rusă și Ucraina. Pentru merite deosebite în elaborarea și implementarea invențiilor în industria vinicolă este distins în 1998 cu titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”.

În 2004 devine laureat al Premiului Național în domeniul științei și tehnicii pentru ciclul de lucrări „Fundamentarea ampeloecologică a dezvoltării durabile a viticulturii în Republica Moldova”.

Invențiile sale au fost menționate cu medalii de aur, de argint și de bronz la saloanele internaționale de la Budapesta, Ungaria („GENIUS”, 1998), Geneva, Elveția (1996-2007), Sofia, Bulgaria (1997), Pittsburgh, SUA (INPEX, 1998-2005), Iași, România („INVENTICA”, 2001-2004), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 2002-2004), Chișinău, Republica Moldova („INFOINVENT”, 1996-2009).

Activează în mai multe foruri naționale și internaționale de specialitate, fiind președinte al Uniunii Vinificatorilor din Republica Moldova, președinte al Comisiei de Experti a CNAA, președinte al Comisiei Centrale de Degustație a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, membru al Consiliului specializat pentru susținerea tezelor de doctor pe lângă Institutul Național pentru Viticultură și Vinificație, reprezentant al Republicii Moldova în Oficiul Internațional al Viei și Vinului (Paris, Franța), președinte de onoare al Forumului Inventatorilor din România (2004).

În perioada 2002-2004 este director general al Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale (AGEPI), exercitând în anii 2002-2003 și funcția de președinte al Consiliului Interstatal pentru Problemele Protecției Proprietății Industriale, reprezentant plenipotențiar al Republicii Moldova în Consiliul Administrativ al Organizației Eurasiatice de Brevete.

În 2004 este inclus în lista celor 2000 de intelectuali ai sec. XXI de către Centrul Internațional Bibliografic din Cambridge (Marea Britanie), în domeniul Viticultură și Vinificație. De asemenea este deținător al Medaliei de Aur a Institutului Comunitar European (ICEPEC) din Bruxelles, pentru promovarea proprietății industriale.

În anii 2004-2008 activează în calitate de șef de laborator, vicedirector general pentru știință, oenologie al Institutului Național pentru Viticultură și Vinificație, iar mai apoi (până în 2010) – vicedirector general al Agenției agroindustriale „Moldova-Vin”; actualmente este director adjunct științific al Institutului Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1996.**

TODERAȘ Ion
(născut la 17 august 1948, Logănești, Hâncești)

academician, membru titular al AȘM, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, director al Institutului de Zoologie al Academiei de Științe a Moldovei

Ion TODERAȘ a absolvit Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova și doctorantura la Institutul de Zoologie al AȘM. În anul 1979, în cadrul Universității „I.I. Mečnikov” din Odesa, susține teza de doctor în biologie cu tema „*Rolul hironomidelor în procesele biologice ale bazinelor acvatice din Moldova*”. Urmează o serie de specializări în Rusia, Belarus, România, Franța, SUA și postdoctoratul la Institutul de Zoologie al Academiei de Științe din Rusia (Sankt Petersburg, 1986-1987). În anul 1991, în cadrul institutului nominalizat, susține teza de doctor habilitat în biologie cu tema „*Fundamente generale în estimarea rolului funcțional al hidrobionților în ecosisteme acvatice continentale*”.

Activează în calitate de cercetător științific de diferite niveluri la Institutul de Zoologie al AȘM (1971-1988), șef de catedră la USM (1988-2006), director al Institutului de Zoologie al AȘM (1993-2006, 2009 - prezent), fondator și coordonator al Centrului Științific de Biologie Generală și Moleculară (2007 - prezent). Este membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM (2004-2008), membru al Colegiului Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale, membru al Comisiei pentru securitatea ecologică, vicepreședinte al Comisiei Naționale pentru ținerea Cărții Roșii a R. Moldova. În perioada anilor 2004-2008 a deținut funcția de academician coordonator al Secției științe biologice, chimice și ecologice a AȘM. A fondat colectivul de creație „Argonaut” în cadrul Facultății de Biologie și Pedologie a USM.

Cercetările efectuate de **Ion TODERAȘ** în domeniile zoologie, hidrobiologie, ecologie funcțională reflectă următoarele aspecte: nivelul de organizare și integrare funcțională a organismelor unicelulare clonale și pluricelulare poi-

chiloterme; revizuirea concepției „adaptării metabolice” la diferite temperaturi, elaborarea bazei metodologice de estimare a travaliului geochimic al populațiilor de nevertebrate în ecosistemele terestre și acvatice; identificarea unor principii noi în determinarea legităților ontogenetice ale variației echivalentului energetic, a metabolismului activ, a coeficientului convertibilității energiei asimilate și a productivității nevertebratelor cu tipul de creștere exponențial, parabolic și asimptotic.

A elaborat o nouă concepție științifică ce vizează existența unor legități unice ale fluxului de materie, energie și formare a productivității secundare, care a permis fundamentarea unor principii noi în evaluarea și pronosticarea cantitativă a funcționării populațiilor de animale nevertebrate atât în ecosistemele acvatice, cât și în cele terestre. Rezultatele cercetărilor au fundamentat Concepția programelor „Monitoringul ecologic în Republica Moldova”, „Planul strategic de acțiune în domeniul conservării biodiversității Republicii Moldova”, „Primul Raport Național despre Biodiversitate” și elaborarea „Cărții Roșii a Republicii Moldova” (ed. a II-a).

A elaborat și implementat în plan ramural, în colaborare cu cercetătorii Institutului de Microbiologie și Biotehnologie, preparatul de uz veterinar *apispir* ca remediu biostimulator al prolificității și productivității familiilor de albine. A publicat 460 de lucrări științifice și științifico-metodice, inclusiv 62 de articole științifice în reviste și culegeri recenzate, 18 monografii și manuale, cărți și elaborări metodice, între care: *Biodiversity of the aquatic ecosystems from the Republic of Moldova (problems, realizations and perspectives)* (2002, în colab.); *New Achievements in the Estimation of Functional Ecology and Biodiversity in Poikilothermic Organism/Limnological Reports* (2002, în colab.); manualul *Ecologia microorganismelor acvatice* (2005, în colab., tradus în engleză pentru universitățile din SUA) etc.

Deține 30 de brevete de invenție, realizările fiind menționate cu medalii de aur, argint și bronz la cele mai prestigioase expoziții și târguri internaționale, inclusiv din Anglia, Belgia, Elveția, România, SUA. Este președinte al Consiliului științific specializat al Institutului de Zoologie pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat la specialitățile „Hidrobiologie”, „Ihtiologie”, „Zoologie și entomologie” (1995-2005), iar din 2005 – la specialitatea „Zoologie”. A pregătit 24 de doctori și 7 doctori habilitați în științe. Este *doctor magna cum laudae* al Universității Libere Internaționale din Moldova. Exerciță funcția de președinte

al Comitetului Național UNESCO „Omul și Biosfera” al Republicii Moldova, activează în foruri de prestigiu din domeniu.

Participă la realizarea mai multor programe/proiecte naționale și internaționale, între care: Parteneriatul dintre USM și Universitatea Riverside (California) „Dezvoltarea educației ecologice în Moldova” 1999-2003 (codirector de proiect); INCO-COPERNICUS (1999-2002) „Quality monitoring & quality assurance of freshwater and seawater aquaculture fish” (director executiv); Proiectul „Diversitatea nematodelor în Moldova” finanțat de către Academia Națională SUA, 2005; CRDF Award MOB1-2651-CS-05 (director de proiect). Este responsabil pentru programul de cercetare al Institutului de Zoologie în Organizația Internațională IWRB (suportul TACIS pentru Moldova); codirector al Proiectului Educație Ecologică la distanță; conducător de proiect internațional pentru procurarea echipamentului etc.

Ion TODERAȘ a ținut o serie de prelegeri și cursuri practice la școlile-seminar de standardizare a metodelor producționiste, ecofiziologice și ecotoxicologice din URSS (Toliatti, 1979; Baikalsk, 1981; Moscova, Sankt Petersburg, 1979-1992), iar în perioada anilor 1997-2005 la universități din California, Paris, București, Cluj-Napoca, Iași ș.a.

Este laureat al Premiului I al AȘ a URSS, al Premiului Prezidiului AȘM, al Premiului OMPI pentru fondarea unei noi direcții științifice „Biogeochimia ecofiziologică a animalelor”. Deține Medalia de Aur „Pentru Eminente Servicii aduse Cauzei Progresului”, ICEPEC (Bruxelles); medalia „Dimitrie Cantemir”. În cadrul Concursului național pentru susținerea științei și inovării „Econom-2007” a fost distins cu titlul „Inventatorul anului”, este Comandor al Ordinului Regatului Belgiei „Méríte de l’Invention”.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2007.**

TOMA Simion
(născut la 30 august 1936, Orhei)

**academician, membru titular al AȘM,
doctor habilitat în agricultură,
profesor universitar, doctor honoris causa
al Universității Agrare de Stat din Moldova,
vicepreședinte al Consiliului Național pentru
Acreditare și Atestare al Republicii Moldova,
cavaler al Ordinului Republicii**

Simion TOMA a absolvit cu mențiune Institutul Agricol „M. Frunze” din Chișinău, azi Universitatea Agrară de Stat din Moldova. Susține în 1967 teza de doctor în agricultură. În perioada 1970-1972 face postdoctoratul în cadrul Facultății de Biologie și Pedologie a Universității „M. Lomonosov” (or. Moscova), iar în 1973 devine primul doctor habilitat din Moldova la specialitatea „Agrochimie”.

Activitatea didactică o începe ca asistent (1959) la Catedra agrochimie a Institutului Agricol „M. Frunze” din Chișinău, apoi este avansat în calitate de lector superior (1964), conferențiar (1967) și profesor interimar (1973).

Din 1960 **Simion TOMA** studiază problema „Microelementele în sistemul biogeochimic-sol-plantă-surse acvatice-producție alimentară”. În 1978 este ales membru corespondent, iar în 1981 – membru titular, academician al AȘM la specialitatea „Agrochimie”. În 1985 i se conferă gradul didactic de profesor universitar la specialitatea „Agrochimie”.

Este fondatorul școlii științifice în domeniul microelementelor ca vectori ai proceselor biologice. A pregătit 38 de doctori și doctori habilitați în agricultură și biologie. Este autorul și coautorul a circa 780 de lucrări științifice și a 54 de invenții brevetate.

Inovațiile sale sunt direcționate la evidențierea legităților distribuirii microelementelor în obiectele biosferei, elaborarea metodelor și procedeele de diagnosticare, administrarea microîngrășămintelor și regulatorilor de creștere cu scopul de a elucida mecanismele fiziologice și biochimice de formare a re-

zistenței plantelor la acțiunea nefastă a stresurilor ecologice (secetă, înghețuri etc.) și de sporire a productivității și calității producției vegetale.

În cadrul AȘM **Simion TOMA** activează din 1978 în calitate de director al Institutului de Fiziologie a Plantelor. Concomitent, a fost ales academician coordonator al Secției de științe biologice și chimice (1980-1986) și vicepreședinte al AȘM (1986-1990). În perioada 2005-2009 este academician coordonator al Secției de științe agricole a AȘM. Din 2009 este vicepreședinte al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova. În 2006 este ales membru de onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu” din București, România.

Pe parcursul activității ține prelegeri și cursuri specializate la disciplinele „Agrochimie”, „Deservirea agrochimică” și „Fiziologia plantelor” la Universitatea Agrară de Stat și la Universitatea de Stat din Moldova.

Pentru merite deosebite în știință și aplicarea elaborărilor în producție este decorat cu trei ordine și două medalii guvernamentale, inclusiv Ordinul Republicii. Este posesorul mai multor distincții prestigioase din mediul academic: Premiul academicianului D. Prianșnikov, Premiul Academiei Române, Premiul Academiei de Științe a Moldovei, Premiul Președinților Academiei de Științe din Moldova, Ucraina și Belarus, medalia „S.I. Vavilov”, medalia „Dimitrie Cantemir” ș.a. În anul 2007 i se conferă titlul *doctor honoris causa* al Universității Agrare de Stat din Moldova. Tot în acel an este decorat cu medalia Academiei Regale de Științe Agricole și Silvicultură din Suedia.

La saloanele naționale și internaționale de invenție a fost menționat cu medalii de aur (Moscova, Geneva, București, Iași, Chișinău), argint și bronz (Moscova, Geneva, Bruxelles, București, Suzhou, Pittsburgh, Chișinău ș.a.).

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2003.**

VLAD Pavel

(născut la 6 iunie 1936, Lipnic, Ocnița)

academician, membru titular al AȘM, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, șef al Laboratorului chimie a terpenoidelor al Institutului de Chimie al AȘM, fondator al școlii științifice în domeniul chimiei bioorganice, chimiei compușilor naturali și fiziologic activi din Republica Moldova

Pavel VLAD și-a făcut studiile la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova, pe care a absolvit-o cu eminentă în 1958, fiind recomandat la doctoratură la Sectorul chimie organică al Filialei Moldovenești a AȘU a URSS. După absolvirea doctoraturii activează în calitate de cercetător științific inferior (1961), cercetător științific superior (1965), director adjunct (1974) și director (1975) al Institutului de Chimie al AȘM, vicepreședinte al AȘM (din 1995). Concomitent, este șef al Laboratorului chimie a plantelor eterooleaginoase (1977), reprofilat în Laboratorul chimie a terpenoidelor (1991).

În 1964 a susținut teza de doctor, iar în 1984 – teza de doctor habilitat în chimie. Este membru corespondent (1989) și membru titular al AȘM (1992), profesor universitar (1990), fondator al școlii științifice în domeniul chimiei bioorganice, chimiei compușilor naturali și fiziologic activi din Republica Moldova. A trasat noi direcții prioritare în studiul compușilor terpenici: sinteza, stereo-chimia și transformările diterpenoidelor și sesquiterpenoidelor, ciclizarea superacidă, scindarea ozonolitică a compușilor organici, elaborarea metodelor de evaluare a dependenței mirosului de structura compușilor organici. Școala științifică, fondată de **Pavel VLAD**, ocupă poziția de lider în studiul reacției de ciclizare superacidă a terpenoidelor alifatiche și parțial ciclizate C_{10} - C_{25} în compuși complet ciclizați.

Pe parcursul activității, **Pavel VLAD** a publicat peste 380 de lucrări științifice, inclusiv 2 monografii, 2 manuale universitare de chimie organică. Este autorul a 57 de invenții brevetate, deținător al titlului onorific „Inventator al URSS”.

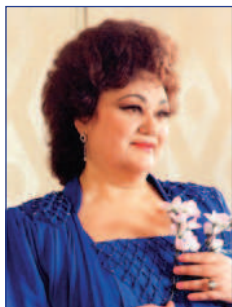
Activitatea inventivă a început-o în 1970. A participat la elaborarea, brevetarea și implementarea în economia națională a metodelor originale de preparare a compușilor odoriferi pentru parfumerie și cosmetică. Printr-un ciclu de 15 brevete ale Republicii Moldova și ale Federației Ruse a fost brevetată o metodă nouă de izolare a sclareolului din deșeuri vegetale, în baza căruia au fost elaborate 14 compoziții odorante pentru tutun, 9 dintre care au fost implementate la Combinatul de Tutun din Chișinău pentru producerea țigaretelor de tipul „Zimbru” și „MT”, cu un efect economic de circa 3 mln lei.

Invențiile sale au fost menționate cu diplome și medalii ale EREN a RSSM (1978, 1984), cu 2 medalii de bronz (1981) și de argint (1984) ale EREN a URSS, cu diplome de mențiune ale AGEPI (1996-2001). La saloanele internaționale de inventică de la Geneva, Elveția (1999, 2001), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1995, 1996, 2001) ciclul de invenții „Compuși odoriferi pentru parfumerie, cosmetică și industria tutunului pe baza materiei prime renovabile locale – deșeuri de producție” a obținut 4 medalii de aur și o medalie de argint.

**Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2001.**

***Laureați
ai Medaliei de Aur a OMPI
„Pentru Creativitate”***

BIEȘU Maria
(născută la 3 august 1935, Volintiri, Ștefan Vodă)
cântăreață de operă (soprană dramatică)
și de lied, artistă a poporului din Republica
Moldova, academiciană, membră de onoare
a AȘM, profesor universitar, *doctor honoris
causa* al Academiei de Muzică, Teatru
și Arte Plastice din Moldova, laureată
a Premiului de Stat al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului Republicii,
cetățean de onoare al municipiului Chișinău

Maria BIEȘU a absolvit Conservatorul de Stat din Chișinău în 1961, avându-i în calitate de profesori de canto pe Susana Zarifian și Polina Botezat, iar pe Boris Miliutin și Timofei Gurtovoi – profesori de artă scenică. Studentă fiind, cântă în Orchestra de muzică populară *Fluieraș* a Filarmonicii de Stat din Moldova, alături de Tamara Ciobanu, cu care susține concerte în satele Moldovei, în toată Uniunea Sovietică și chiar peste hotare. După absolvire este angajată la Opera Națională din Chișinău. Debutază, în 1962, în rolul *Floriei* din *Tosca* de G. Puccini și produce senzație, impunându-se ca primadonă de la prima apariție scenică. În 1965-1967, la teatrul *La Scala* din Milano, Italia, face un stagiul sub îndrumarea maestrului Enrico Piazza, asistentul de altădată al marelui Toscanini. Participă, în 1967, alături de interprete din 20 de țări, la prima ediție a Concursului Internațional „Miura Tamaki” (Tokio), unde obține *Premiul I* și *Cupa de Aur* pentru *Madame Butterfly*, fiind apreciată ca *Cea mai bună Cio-Cio-san din lume*. După marele succes de la Tokio desfășoară o fructuoasă activitate artistică. Se evidențiază prin autenticul intonației, patosul interpretării și tehnica vocală strălucită. Vocea ei cucerește prin frumusețea plastică a liniei melodice, cu o bogată gamă de nuanțe și culori timbrale. Începând cu anii '70, numele **Mariei BIEȘU** devine unul de referință în domeniul muzicii de operă și al muzicii de cameră contemporane. În 1971, în toiul războiului rece, printre primii artiști sovietici, cântă pe scena *The Metropolitan Opera* din New York. După ce interpretează cu brio rolul *Neddei* din *Paițe* de R. Leoncavallo este invitată în trupa teatrului pentru interpretarea repertoriului liric de soprano, dar

este nevoită, la „sfatul” potențailor vremii, să refuze invitația. În 1973, la Tokio, fiind deja membră a juriului Concursului Internațional „Miura Tamaki”, face cunoștință cu idolul său – Maria Callas, împreună cu care, alături de alte vedete ale operei mondiale, organizează mai multe ateliere de creație în domeniul muzicii de operă pentru auditoriul internațional.

Îmbinarea calităților excepționale înnăscute cu cea mai reușită manieră de interpretare au deschis în fața artei vocale a **Mariei BIEȘU** uriașe posibilități. Repertoriul său scenic și concertistic cuprinde circa 30 de partițiuni de operă și 20 de programe concertistice: *Tosca*, *Madame Butterfly*, *Turandot*, *Boema* (G. Puccini); *Aida*, *Trubadurul*, *Othello*, *Forța destinului*, *Don Carlos*, *Bal mascat*, *Nabucco* (G. Verdi); *Norma* (V. Bellini); *Paițe* (R. Leoncavallo); *Cavaleria rustică* (P. Mascagni); *Adrienne Lecouvreur* (F. Cilèa); *Vivat, Maestro!* (G. Donizetti); *Didona și Enea* (H. Purcell); *Evgheni Oneghin*, *Dama de pică*, *Vrăjitoarea*, *Iolanta* (P. Ceaikovski); *Aleko* (S. Rahmaninov); *În furtună* (T. Hrennikov); *Aici e liniște în zori* (K. Molceanov); *Aurelia*, *Serghei Lazo* (D. Gherșfeld); *Balada eroică* (A. Stârcea); *Glira* (Gh. Neaga); *Alexandru Lăpușneanu* (Gh. Mustea) ș.a.

A realizat mai multe programe camerale, selectându-le după principiul stilistic muzical al epocii, susținând numeroase recitaluri de lieduri: muzică veche occidentală (Bach, Händel, Gluck, Purcell, Cimarosa, Stradella, Caccini, Carissimi, Monteverdi); muzică romantică germană (Brahms, Schumann, Schubert, Mendelssohn-Bartholdy); muzică franceză (Grétry, Bizet, Delibes, Saint-Saëns, Chausson, Debussy); muzică rusă (Glinka, Dargomijski, Rimski-Korsakov, Rubinstein, Ceaikovski, Rahmaninov, Ippolitov-Ivanov, Vasilenko, Prokofiev, Șaporin, Glier, Sviridov, Șostakovici, Hrennikov); muzică vocală moldovenească (V. Zagorschi, E. Doga, Gh. Mustea, C. Rusnac, Z. Tkaci, S. Buzilă, D. Gheorghită); romane și concerte vocal-simfonice (*Missa în si minor*) de J. S. Bach, *Recviem* de G. Verdi, *Stabat Mater* de G. Rossini, *Recviem* de J. Brahms.

De-a lungul carierei artistice, **Maria BIEȘU** a avut turnee în Franța, Italia, Israel, Spania, Austria, Belgia, SUA, Cehoslovacia, Germania, Ungaria, Polonia, Turcia, Bulgaria, Iugoslavia, Cuba, Brazilia, Japonia, Finlanda, România, Islanda, Olanda, Australia. A evoluat în spectacolele Teatrului *Bolșoi* din Moscova, *The Metropolitan Opera* din New York, Teatrului *Mariinsk* din Sankt Petersburg, a cântat la *Grand Opera* din Paris, *Real* din Roma, *Staath*

Opera din Berlin, teatrele din Kiev, Riga, Minsk, Vilnius, Erevan, Tbilisi, Baku, Sofia, București, Belgrad, Budapesta, Helsinki, Praga, Varșovia, Bruxelles. Concomitent, este invitată în calitate de membră sau de președintă în juriile a numeroase concursuri internaționale de canto, cum ar fi cele de la Tokio, Barcelona, Rio de Janeiro, Marseille, Budapesta, Batumi, Baku ș.a., este membră permanentă a juriului la concursurile internaționale *P. Ceaikovski*, *M. Glinka* și *Gh. Sviridov* (Moscova). Pe parcurs, desfășoară și o vastă activitate didactică: din 1980 este profesoară de canto la Conservatorul *Gavriil Musicescu* din Chișinău, ulterior i se conferă gradele didactice de conferențiar universitar (1983) și profesor universitar (1987). Susține cursuri de master-class de canto pentru studenții Universității de Arte din orașul Nagoya, Japonia, la conservatorul din Beijing (China), la conservatorul din Viena (Austria), la teatrele de operă din Turcia (Ankara, Mersin) ș.a. Timp de 26 de ani este deputată în Sovietul Suprem al URSS, din 1987 până în prezent exercită funcția de Președintă a Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova, din 1992 – vicepreședintă a Uniunii Mondiale a Muzicienilor din Moscova. Este fondatoarea Festivalului Internațional de Operă și Balet *Invită Maria Bieșu*, care, începând din 1990, se desfășoară anual la Chișinău.

Imensul aport al **Mariei BIEȘU** în dezvoltarea artei operistice și a artei interpretative camerale din Republica Moldova este reflectat în numeroase surse – documentare, științifice, de popularizare. Este protagonista filmelor *Vocea mea e pentru tine* (1971); *Cu dragoste pentru voi* (1972); *Cântă Maria Bieșu* (1975); *Cântecele dragostei* (1980); *O, Maria* (1984); *Ave Maria!* (2001); *O viață în scenă* (2005) ș.a., a mai multor cărți și albume, inclusiv *Maria Bieșu* (ediție bilingvă, Editura „Literatura artistică”, 1984), *Maria Bieșu: Scena, Opera – dragostea mea* (Editura „Cartea Moldovei”, 2005), *Viața mea e un turneu* (Editura „Cartea Moldovei”, 2009), *Maria Bieșu – vocație și destin artistic* (monografie colectivă, Colecția „Academica”, Centrul Studiul Artelor al Institutului Patrimoniului Cultural, AȘM, 2010); îi sunt consacrate sute de articole, eseuri și portrete de creație apărute în presa timpului în țară și peste hotare, în literatura de specialitate, în dicționare și enciclopedii.

În semn de înaltă apreciere, îi sunt conferite diverse distincții și titluri: Artistă Emerită a Republicii Moldova (1964); Artistă a Poporului din Republica Moldova (1967); laureată a Premiului de Stat al Republicii Moldova (1968); Artistă a Poporului din URSS (1970); laureată a Premiului de Stat al URSS (1974);

deține Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1976); Premiul „Lenin” (1982); Ordinul „Lenin” (1984, 1990); Ordinul Republicii (1992); Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor (București, 2000); Premiul și Medalia de Aur ale Fondului Irina Arhipova (Moscova, 2002); Medalia „Mihai Eminescu” (Chișinău, 2001); Medalia „Mihai Eminescu” (București, 2001); este membră de onoare a AȘM (din 1999); cetățean de onoare al municipiului Chișinău (1987).

Pentru realizările impresionante și contribuția deosebită la propășirea artei muzicale naționale, în 2005 i s-a oferit diadema *Regina Operei Naționale*.

Poeții i-au dedicat versuri, compozitorii – creații muzicale, artiștii plastici i-au pictat chipul.

În arta vocală mondială numele ei este un punct de reper.

**Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2010.**

DOGA Eugen
(născut la 1 martie 1937, Mocra, Râbnîța)
compozitor, academician, membru titular
al AȘM, artist al poporului, laureat al Premiului
de Stat al Republicii Moldova,
cavaler al Ordinului Republicii

Eugen DOGA a studiat la Școala de muzică (liceu) din Chișinău, clasa de violoncel, profesor Pablo Giovanni Baccini (1951-1955), la Conservatorul de Stat din Chișinău, clasa de violoncel a lui Grigore Hohlov (1955-1960). În perioada anilor 1960-1965 face studii la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, clasa compoziție și teorie a muzicii a profesorului Solomon Lobel.

Cariera de muzician o începe ca violoncelist în orchestra Teleradiodifuziunii RSSM încă în timpul studenției (1957-1962), continuă ca profesor la Școala medie specială de muzică (azi Liceul „Ciprian Porumbescu”) (1962-1963) și la Școala de muzică „Ștefan Neaga” (1963-1967), ca redactor muzical la Editura „Cartea Moldovenească”. În anii 1967-1971 este membru al colegiului redacțional și de repertoriu al Ministerului Culturii al Moldovei. Din 1971 până în prezent este liber profesionist, colaborează cu cele mai prestigioase studiouri de film de la Moscova, Kiev, Minsk, București, Tașkent, Baku, Vilnius.

Domeniul în care se afirmă plenar și care îi aduce notorietate internațională este arta componistică. Debutează în calitate de compozitor în 1957, cu Orchestra Radiodifuziunii, cu cântecul *Floare dalbă de livadă*, interpretat de Maria Bieșu, pentru a se impune, pe măsura cuceririi altitudinii profesionale, prin multiple vocații. Are în palmares lucrări valoroase, care fac parte din patrimoniul cultural universal: a scris muzica pentru peste 200 de filme și 13 spectacole de teatru, a abordat diverse genuri – de la cântece pentru copii, muzică ușoară și romanețe până la cantate, piese instrumentale de cameră, poeme simfonice și vocal-simfonice, coruri, balet.

În domeniul muzicii de film **Eugen DOGA** debutează la studioul cinematografic „Moldova-film” în anul 1967, semnând muzica pentru comedia *Se caută*

un paznic, după care urmează *Singur în fața dragostei*, *Nunta la palat*, *Zece ierni pentru o vară*, *Explozie cu efect întârziat*, *Casă pentru Serafim*, *Lăutarii*, *Șatra*, *Dulcea și tandra mea fiară*, *Anna Pavlova*, *Patul lui Procust* etc.

Este semnificativă contribuția sa la dezvoltarea filmului de animație din Moldova, realizând coloana sonoră a peliculelor *Capra cu trei iezi*, *Maria Mirabela*, *Punguța cu doi bani*, serialul *Guguță* ș.a.

A scris muzica pentru spectacolele: *Radu Ștefan, întâiul și ultimul*, *lașii în carnaval*, *Pe un picior de plai*, *Ce frumoasă este viața*, *Păsările tinereții noastre*, *Sfânta sfințelor* etc., baletele *Luceafărul*, *Venancia*.

Are la activ o simfonie, poemul simfonic *Mama*, poemul vocal-simfonic *Lie-lie-ciocârlie (Trăiască soarele)*, două uverturi pentru orchestră simfonică, 5 cvartete de coarde pentru orchestră de cameră, 6 cantate vocal-simfonice, 12 coruri a cappella, circa 40 de piese instrumentale și 60 de romanețe, 6 lieduri pe versurile lui Mihai Eminescu, pentru voce, cor și orchestră simfonică, cântece de estradă devenite șlagăre, cum sunt *Codrii mei frumoși*, *Orașul meu*, *Cred în ochii tăi*, *Florile dragostei*, *Copilărie*, *luncă de argint*, cântece pentru copii ș.a.

A practicat toate genurile muzicale clasice, cu excepția muzicii de operă. Spectrul variat al genurilor abordate demonstrează interesul compozitorului pentru cele mai diverse modalități de exprimare sonoră, pentru zone tematice și stilistice diferite. Muzica sa este, în toate ipostazele, antrenantă, vibrantă și sinceră, ea cucerește ascultătorul prin generozitatea melodică și autenticitatea emoției pe care o comunică.

Multe din creațiile compozitorului au fost înalt apreciate de juriile unor prestigioase festivaluri internaționale. Astfel, filmul *Lăutarii* (regizor Emil Loteanu) este premiat cu „Scoica de argint” la Festivalul Internațional de Film de la San Sebastian (1972), iar pelicula *Șatra* (regizor Emil Loteanu) – cu „Scoica de aur” la același festival (1976); obține premiile: „Punguța cu doi bani” pentru muzica din filmul de animație *Maria Mirabela* (regizor Ion Popescu Gopo) – Premiul Național al României acordat în cadrul Festivalului Filmului pentru Copii, Piatra-Neamț (1982); „Music Party BRNO”, Grand Prix (trofeu de cristal) al Festivalului Internațional al Muzicii de Film, Cehia (1991); Premiul pentru muzica de film la Gala filmului moldovenesc sec. XX, Chișinău (2001); „Ovația”, Premiul Național al Federației Ruse pentru întreaga activitate (2001); „Excellency

award”, Premiul de Excelență al Festivalului Producătorilor de Film Independent, Constanța (2006) etc.

Eugen DOGA este academician, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1991), membru al Academiei Internaționale de Creație, Moscova (1997), membru titular al Academiei de Științe și Arte „Petru cel Mare” de la Sankt Petersburg („Petrovskaia Akademia”) (2006), *doctor honoris causa* al Academiei Internaționale de Drept Economic și Arte Audiovizuale, Chișinău (2000).

Meritele sale în domeniul componisticii au fost apreciate cu înalte distincții de stat ale Republicii Moldova, ale fostei URSS, inclusiv fiindu-i conferite titlurile de Maestru Emerit în Artă (1974) și de Artist al Poporului din RSSM (1984), Artist al Poporului din URSS (1987), laureat al Premiului de Stat al RSSM (1980) și al Premiului de Stat al URSS (1984). A fost decorat cu Ordinul Republicii (1997), medalia „S.I. Vavilov”, Federația Rusă (1998), Medalia de Aur „Omul mileniului”, SUA (1998), Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor (2004), Ordinul „Pentru merite în fața Patriei”, Federația Rusă (2008), medalia „Mihai Eminescu”, medalia „Dimitrie Cantemir” ș.a.

Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova au declarat anul 2007 *Anul Eugen Doga*.

Pentru contribuție de excepție la dezvoltarea artei muzicale naționale și universale, compozitorului **Eugen DOGA** îi este decernat Premiul de Stat și conferit titlul de laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova pe anul 2008.

**Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2007.**

DRUȚĂ Ion
(născut la 3 septembrie 1928, Horodiște,
jud. Soroca, azi r-nul Dondușeni)

**scriitor al poporului din Republica Moldova,
academician, membru titular al AȘM, membru
de onoare al Academiei Române, doctor honoris
causa al Universității de Stat din Moldova,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova,
cavaler al Ordinului Republicii**

Ion DRUȚĂ a absolvit Cursurile superioare de pe lângă Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova.

Debutul literar al scriitorului are loc în anul 1951 cu povestirea *Problema vieții* publicată în revista „Octombrie”. Începe să colaboreze la ziarele „Țăranul sovietic”, „Moldova socialistă” și la revista „Femeia Moldovei”. Debutează editorial cu placheta de nuvele *La noi în sat*. În 1954 apare cea de-a doua carte de nuvele, *Poveste de dragoste*. Critica relevă în cele două volume laconismul, arta detaliului, lirismul și umorul. În 1957, la Editura de Stat a Moldovei apare romanul *Frunze de dor*, care în anul următor este publicat și în limba rusă, la Editura «Советский писатель» din Moscova. Volumul de nuvele *Dor de oameni* apare în 1959, an în care scrie și drama *Casa mare*, ce va fi montată în 1961 la Teatrul Central al Armatei Sovietice, Teatrul Național din Chișinău va monta, în 1962, această operă dramatică, ce a avut un succes răsunător în URSS și în unele țări din Europa. În 1963 Editura „Cartea Moldovenească” tipărește *Balade din câmpie*, prima parte a dilogiei *Povara bunătății noastre*. Urmează volumul de povestiri și nuvele *Piept la piept*.

După scenariul lui **Ion DRUȚĂ**, în 1965, la studioul „Moldova-film” se turnează pelicula *Ultima lună de toamnă*, distinsă cu Crucea de Sud în cadrul Festivalului internațional de film de la Mar-del-Plata (Argentina) și cu Grand Prix la Festivalul de filme pentru tineret de la Cannes (1967).

În 1967 scriitorului **Ion DRUȚĂ** i se decernează Premiul de Stat al RSSM pentru *Balade din câmpie*, *Ultima lună de toamnă* și câteva nuvele. Din 1969 se stabilește la Moscova. Scriind în limbile română și rusă, continuă se creeze opere care vor intra în patrimoniul literar național și universal: apare partea a doua a dilogiei *Povara bunătății noastre*, scrie drama *Doina*, eseul *Eminescu*,

poet național, drama *Păsările tinereții noastre*, montată la Teatrul „Lucașfăruș”, apoi în zeci de teatre din URSS și de peste hotare. În 1974 publică în volum, în limba rusă, nuvela despre Tolstoi *Întoarcerea țărânei în pământ*, după care Teatrul Mic din Moscova va monta un spectacol de succes. O înaltă apreciere a publicului va cunoaște și drama *Frumos și sfânt (Tot ce-avem mai sfânt)*, jucată la Teatrul Central al Armatei Sovietice din Moscova, iar ulterior – la Teatrul „Lucașfăruș” din Chișinău, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași, la Teatrul Național din Craiova, Teatrul Quartier d'Ivry din Paris ș.a.

În 1982, la Chișinău, apare volumul antologic *De la verde pân'la verde*. Romanul *Biserica albă* este tipărit la Moscova, după care va apărea la Berlin, Paris și Chișinău (1988), este tradus în limbile cehă și bulgară. Piesa *Biserica albă* este jucată în premieră la Teatrul Academic Central al Armatei Sovietice, în 1984, an în care la Chișinău apare *Clopotnița*, iar la Moscova 2 volume de *Scrieri* și un volum de piese *Frumos și sfânt (Святая святых)*. Doi ani mai târziu, la Editura „Literatura artistică” din Chișinău apar primele două volume ale *Scrierilor* lui **Ion DRUȚĂ**, proiectate în 4 volume, ediție care reproduce pentru prima oară variantele definitive și necenzurate ale operelor sale (*Scrierile* vor fi reluate cu grafie latină, în 1989, apărând în 4 volume). Comedia tragică *Cervus divinus* este reprezentată în premieră pe scena Teatrului de Satiră din Moscova. La Editura „Cartea românească” din București apare volumul *Clopotnița*, care include romanul titular, nuvelele *Horodiște*, *Ultima lună de toamnă* și povestiri.

Ion DRUȚĂ este ales președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1987), i se conferă titlul de Scriitor al poporului din RSSM (1988), este ales deputat al poporului din URSS (1989). În 1990 este ales membru de onoare al Academiei Române, iar în 1992 devine membru titular al Academiei de Științe a Moldovei. Este decorat cu Ordinul Republicii (1993).

Editura „Cartea Moldovei” scoate de sub tipar volumul de proză, publicistică și scrisori inedite *Ora jertfirii* (1998), o ediție bilingvă, care însumează cele mai antrenante și incitante articole și luări de poziție ale lui **Ion DRUȚĂ**, articole care au provocat numeroase polemici și discuții în contradictoriu. Publică epopeea creștină *Apostolul Pavel*, la Asociația „Cartea” din Chișinău. În 2001 la Firma „Baștina-Radog” SRL apare epopeea teatrală *Harul Domnului*, care cuprinde, până la acea dată, întreaga operă dramatică a scriitorului. Creația sa continuă să fie tipărită (adesea revăzută și completată) în multiple

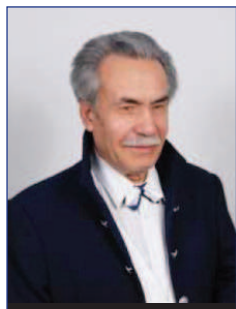
ediții, inclusiv de colecție, este tradusă în numeroase limbi, pusă în scenă de renumite teatre din lume. Critici și istorici literari de mare prestigiu îi consacră studii și monografii fundamentale, portrete literare ale scriitorului sunt incluse în dicționare, între care în *Dicționarul Esențial al Scriitorilor Români*, în care este apreciat drept „unul dintre cei mai mari scriitori români din a doua jumătate a sec. XX” (Editura „Albatros”, București); *Dicționarul General al Literaturii Române* (Editura „Univers Enciclopedic”, București); *Dicționarul Membrii Academiei Române*, apărut la București; volumul din colecția „Academica” *Membrii Academiei de Științe a Moldovei. Dicționar (1961-2006)*; *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia 1812-2006*, elaborat de Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu” și editat la „Prut Internațional” etc. În colecția prestigioasă „Academica” vede lumina tiparului monografia colectivă internațională *Fenomenul artistic Ion Druță* (coautor și responsabil de ediție acad. Mihail Dolgan).

La inițiativa lui **Ion DRUȚĂ** este înălțat, la Soroca, monumentul „Lumânarea Recunoștinței” (2004).

În semn de înaltă apreciere a contribuției sale de excepție la dezvoltarea culturii și literaturii naționale și universale, Parlamentul Republicii Moldova a declarat anul 2008 *Anul Ion Druță*. De asemenea, i-a fost decernat Premiul de Stat și conferit titlul de laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova pentru anul 2008.

**Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2008.**

MATCOVSCHI Dumitru
(născut la 20 octombrie 1939, Vadul-Rașcov,
jud. Soroca, azi r-nul Șoldănești)

poet, prozator, dramaturg, publicist,
scriitor al poporului din Republica Moldova,
academician, membru titular al AȘM,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova,
laureat al Marelui Premiu pentru poezie
„Nichita Stănescu”, cavaler al Ordinului Republicii,
cetățean de onoare al municipiului Chișinău

Dumitru MATCOVSCHI a absolvit Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova în anul 1961. După absolvire este angajat la cotidianul „Moldova Socialistă” în calitate de redactor. În perioada 1966-1970 este redactor-șef adjunct al săptămânalului „Cultura”, de unde, din motive ideologice, este forțat să plece.

A debutat editorial în anul 1963 cu placheta de versuri *Maci în rouă*, urmată de volumele *Univers intim* (1966) și *Casă părintească* (1968), care îl încadrează în poetica timpului, anunțând un liric de o acută sensibilitate și de o imaginație bogată. În anul 1969 apare volumul de versuri intitulat *Descântece de alb și negru*, care, imediat după apariție, este interzis de cenzura sovietică, fiind considerat subversiv.

Cărțile de poezie, semnate de **Dumitru MATCOVSCHI** în anii '70, *Melodica* (1971), *Grâul* (1974), *Axă* (1977) se impun printr-o formulă poetică aparte, cu inflexiuni de baladă și doină, în care predomină dorul – dorul de natură, neam, baștină, casă, părinți, pace, lumină, femeie, adevăr, grai, omenie, frumos. Tot în anii '70, scriitorul se afirmă ca prozator prin romanele de factură poetică *Duda* (1973), *Bătuta* (1975), *Toamna porumbeilor albi* (1979), continuând ulterior cu *Focul din vatră* (1982) și *Roman teatral* (1984). Proza sa se remarcă prin radiografia psihologică a vieții satului semimodernizat, a vieții intelectualilor la oraș, cu problemele lor spinoase de ordin moral și spiritual.

În anul 1974, prima piesă a lui **Dumitru MATCOVSCHI** *Cântec de leagăn pentru bunici* este menționată cu premiul I la Concursul Unional de Dra-

maturgie a Popoarelor. Începe colaborarea dramaturgului cu Naționalul din Chișinău (pe atunci Teatrul „A.S. Pușkin”). Din 1975, ani în șir, **Dumitru MATCOVSCHI** va ține capul de afiș al acestui teatru; regizorii Veniamin Apostol, Ilarion Stihii, Ion Bordeianu, Vitalie Rusu montează *Președintele*, *Tata*, *Pomul vieții*, *Abecedarul*, *Destinul*, *Bastarzii*, care se bucură de un succes enorm, fiind jucate și în alte săli din țară și de peste hotare, iar colaborarea sa cu regizorul Veniamin Apostol face epocă în teatrul basarabean.

Anii '80, de avânt al mișcării de eliberare națională, au fost pentru **Dumitru MATCOVSCHI** ani de grele încercări, dar și de rodnică activitate literară. În 1986 scrie poemul *Basarabia* (cu celebrul final *Trecută prin foc și prin sabie, / furată, trădată mereu, / ești floare de dor Basarabie, / ești lacrima neamului meu*), care, pus pe note de compozitorul Mihai Dolgan, devine în scurt timp unul din cele mai înălțătoare și mai cântate imnuri neoficiale, în pofida interdicției de către regimul sovietic. În decembrie 1987 este ales în funcția de redactor-șef al revistei „Nistru” (ulterior „Basarabia”), pe care o conduce până în 1997. Ca redactor-șef, desfășoară o vie activitate de restructurare a mentalității oamenilor în spiritul deșteptării naționale și de integrare a literaturii din Basarabia în contextul general românesc. Are curajul să semneze pentru publicare în numărul din aprilie 1988 al revistei eseul *Veșmântul ființei noastre* de Valentin Mândăcanu, eseu epocal ce a aprins flacăra conștiinței naționale în lupta pentru alfabetul latin și limba română. De asemenea, în revistă, pentru prima dată în spațiul basarabean, se publică *Doina eminesciană*, proza lui Constantin Stere, dar și opere ale colegilor de breaslă, anterior cenzurate sau interzise de regimul sovietic. Concomitent, profesează o publicistică luptătoare, curajoasă, profund cetățenească. Semnează, în presa timpului, numeroase articole cu mesaj incendiar, care constituie veritabile pietre de hotar în publicistica anilor '80. Țintuiește la stâlpul infamiei vânzătorii de neam și răufăcătorii Moldovei, demască genocidul stalinist, oferind date, nume, evenimente concrete care au marcat dureros istoria noastră. Foametea organizată, deznaționalizarea, umilirea limbii române la ea acasă și alte teme tabuizate de regimul totalitar sunt subiectele sale frecvente (*Povara istoriei*, *Hoț în rezervă* etc.). Prin adevărurile spuse răspicat, prin forța energizantă și explozivă a cuvântului,

publicistica lui **Dumitru MATCOVSCHI** a contribuit decisiv la deșteptarea societății din colapsul sovietic, la scoaterea maselor în stradă pentru a-și cere drepturile istorice.

În 1989, la 15 mai, **Dumitru MATCOVSCHI** este ales deputat în ultimul Soviet Suprem al URSS, avându-l drept contracandidat pe șeful KGB-ului de la Chișinău, iar la 17 mai devine victima unui „accident”, fiind lovit de un autobuz chiar în preajma blocului în care locuia. Urmează o lungă perioadă de recuperare fizică și morală, poetul renăscând ca pasărea Phoenix. La Chișinău, Moscova, București va suporta peste douăzeci de intervenții chirurgicale. În scurtele pauze dintre operații va continua să scrie. La Editura „Literatura artistică”, în 1989, vede lumina tiparului ampla antologie de autor *Soarele cel Mare*. De construcție sobră, având peste 400 de pagini, cartea este alcătuită din 12 cicluri ce simbolizează principalele trepte din evoluția scriitorului. Cuprinde texte scrise și publicate pe parcursul unui sfert de veac (până la volumul din 1987 *Tu, dragostea mea*), dar și scrieri noi, cum ar fi *Timp probabil, Ion Vodă cel Viteaz* ș.a. Antologia este distinsă cu Premiul de Stat al Republicii Moldova. În anii următori publică volumele *Imne și blesteme* (1991), *Floare Basarabie* (1992), *Măria sa Poetul* (1992), *Părinte al limbii noastre* (1992), *Al țării fiu* (1993), *Of* (1993), *Capul și sabia* (1993), *Aici departe* (1997), *Vad* (1998), *Terra incognita* (1999).

Un compartiment bogat al poeziei lui **Dumitru MATCOVSCHI** îl constituie lirica de dragoste. Sinceritatea sentimentului, sonoritatea imaginilor, puritatea și valoarea etică a mesajului comunicat de scriitor asigură textelor o originalitate excepțională, care nu a putut să nu se bucure de atenția compozitorilor. Peste 200 din poeziile sale au fost puse pe note de compozitorii Eugen Doga, Ion Aldea-Teodorovici, Petre Teodorovici, Mihai Dolgan, Dumitru Gheorghiuță, Mircea Oțel, Constantin Rusnac, Anatol Chiriac, Daria Radu, Ion Enache. Multe din cântecele pe versuri de **Dumitru MATCOVSCHI** au devenit șlagăre de la prima audiție (*Sărut, femeie, mâna ta, Cu numele tău, Inimă de mamă, Bucurați-vă, Seara albastră, Doar femeia, Chișinăul meu cel mic, Dragostea poetului, Apără-mă, frunză de tei, Nunta de argint* etc.), intrând în patrimoniul muzical național.

După anul 2000 semnează volumele *Veșnica teamă*, versuri, 2001, *Pașărea nopții pe casă*, versuri, 2003, *Să mă iubești*, versuri, 2003, *Vremea*

pârgului, versuri, 2004, *Teatru*, piese, 2004 ș.a. În anul 2008, la Editura „Știința”, vede lumina tiparului volumul antologic *Neamul Cain*. Este o carte-memoriu a poetului-luptător, constituită din selecții de poezii și poeme despre rădăcinile noastre, despre iubire, trădare, uitare. La Salonul Internațional de Carte de la Chișinău intră în topul celor mai citite 10 cărți ale anului 2008, iar în anul următor va sta la baza spectacolului *Neamul Cain*, pus în scenă la Teatrul „Alexei Mateevici” din Chișinău. Între timp, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți îi este montată în premieră absolută piesa *Vine apa* (regie Ion Marcoci, 2009).

În anul 2010, dramaturgia lui **Dumitru MATCOVSCHI** revine pe scena Teatrului Național „Mihai Eminescu” cu premiera spectacolului *Cântec de leagăn pentru bunici*, regizor Alexandru Cozub. În același an și în aceeași regie, aici este montată o a doua piesă a sa, *Pomul vieții*, care, la fel ca acum 31 de ani când fusese montată întâia oară de Veniamin Apostol, are un puternic impact asupra publicului. La Gala Premiilor Uniunii Teatrale din Moldova (2011), *Pomul vieții* adună cele mai multe premii și este apreciat ca cel mai bun spectacol dramatic al anului 2010. În 2011, la Editura „Magna Princeps”, vede lumina tiparului antologia de autor intitulată *Amarele confesiuni* (preață Theodor Codreanu). Cuprinde poezii din anii debutului, 1962-1963, până în 2008, care sunt aranjate nu în tradiționala ordine cronologică, ci conform unei arhitectonici speciale a vârstelor poetice.

Dumitru MATCOVSCHI este recunoscut pe plan internațional de critica literară drept unul din marii scriitori prodigioși și multiaspectuali ai Basarabiei. Opera sa este tradusă în mai multe limbi: rusă, franceză, ucraineană, belorusă, lituaniană, letonă, polonă, bulgară, kirghiză etc. De-a lungul anilor, îi sunt consacrate numeroase studii, eseuri, articole sub semnătura unor nume cu rezonanță în literatura contemporană, precum și cărțile „Dumitru Matcovschi. Poet și om al cetății” și „Academicianul Dumitru Matcovschi” (volum biobibliografic), ambele apărute sub egida Academiei de Științe a Moldovei, în anul 2009, la Editura „Știința”. Reputatul critic Constantin Ciopraga spune că „Matcovschi este o prezență verticală, un arbore ale cărui frunze nu îngălbenesc niciodată. Este deopotrivă inflexiv și reflexiv – sensibilitatea sa este potențată de rațiune. A vorbi despre el înseamnă a vorbi despre o etapă importantă a poeziei românești din Basarabia”.

În semn de înaltă apreciere a operei și personalității, îi sunt conferite numeroase distincții și titluri: Scriitor al poporului din Republica Moldova, Premiul de Stat al Republicii Moldova, Ordinul Republicii, Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor, medaliile „Mihai Eminescu” și „Pentru distincție în muncă”. Este laureat al mai multor festivaluri internaționale de poezie, dramaturgie și cântece, precum și al unui șir de publicații periodice, academician al AȘM, cetățean de onoare al municipiului Chișinău, liceul din Vadul-Rașcov îi poartă numele.

**Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2010.**

VIERU Grigore

(născut la 14 februarie 1935, Pererita, jud. Hotin -
decedat la 18 ianuarie 2009, Chișinău)

**scriitor al poporului din Republica Moldova,
membru corespondent al Academiei Române,
doctor honoris causa al AȘM, laureat
al Premiului de Stat al Republicii Moldova,
cavaler al Ordinului Republicii**

Grigore VIERU a absolvit Facultatea de Filologie și Istorie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău în 1958. În 1959 se angajează ca redactor la revista pentru copii „Scânteia leninistă”, apoi (1960) este redactor la revista „Nistru”, publicație a Uniunii Scriitorilor din Moldova, la Editura „Cartea Moldovenească”, iar în 1963 devine consultant la Uniunea Scriitorilor.

A debutat editorial în anul 1957 (fiind student) cu o plachetă de versuri pentru copii *Alarma*, apreciată de critica literară drept un început de bun augur, după care au urmat alte câteva cărți de versuri pentru cei mici. În 1965 apare volumul *Versuri* (pentru cititorii de toate vârstele), pentru care va primi Premiul Republican pentru tineret (1967). Volumul *Numele tău*, editat în 1968, constituie un veritabil reviriment în lirica basarabeană și este apreciat de critica literară drept cea mai originală apariție poetică postbelică, devine obiect de studiu la cursurile universitare de literatură națională contemporană.

În anii următori **Grigore VIERU** publică volumele: *Duminica cuvintelor*, *Trei iezi*, *Codrule, codrușule* și *Abecedar*, în colaborare cu Spiridon Vangheli (1970), *Cântece de dragoste*, antologia *Versuri* (1971), *Aproape* (1974), *Un verde ne vede* (1976), volum pentru care poetului i s-a decernat Premiul de Stat al RSSM (1978). În același an, la Editura „Junimea” din Iași apare volumul *Steaua de vineri*, pe al cărui frontispiciu poetul Nichita Stănescu scria: „Grigore Vieru este un mare și adevărat poet. El ne transfigurează natura gândirii în natura naturii. Ne imprimăvărează cu o toamnă de aur. Cartea lui de inimă pulsează și îmi influențează versul plin de dor, de curată și pură lui poezie”. În 1979, la Editura „Literatura artistică” din Chișinău apar volumele *Mama* și *Albinuța*. De atunci *Albinuța* se editează aproape anual, devenind cartea de căpătâi a preșcolarilor. În 1980, la aceeași editură, se tipărește volumul *Fiindcă iubesc*, iar în 1981, la Editura „Albatros” din București, în colecția „Cele

mai frumoase poezii” apare o selecție din lirica poetului sub numele *Izvorul și clipa*, cu o prefață a scriitorului Marin Sorescu. Volumul *Taina care mă apără* este tipărit la Editura „Literatura artistică” în 1983, iar în anul următor poetul își adună cele mai frumoase poezii și cântece, medalioane, secvențe publicistice în volumul *Scrieri alese*. Aceeași editură scoate ulterior de sub tipar volumele *Poezii de seama voastră* (1986), *Cel care sunt*. Versuri, creionări, interviuri, note (1987).

Anul 1988 marchează câteva evenimente importante în biografia de creație a poetului. I se acordă cea mai prestigioasă distincție internațională în domeniul literaturii pentru copii: *Diploma de Onoare ANDERSEN*. La Editura „Universul” din București apare cartea de versuri *Rădăcina de foc*, ediție ilustrată de pictorul Sabin Bălașa și prefațată de poetul Ioan Alexandru, care îl apreciază drept poetul „cel mai cunoscut și iubit de toate vârstele”. Cu acest volum, **Grigore VIERU** intră definitiv în conștiința cititorului român. Mai multe edituri continuă să-i publice opera, cuprinsă în volumele: *Hristos nu are nici o vină*, Editura „Orient/Occident”, București, 1991; antologia de versuri *Curățirea fântânii*, Editura „Porto-Franco”, Galați, 1993; antologia *Rugăciune pentru mama*, Editura „Scrisul Românesc”, Craiova, 1994; volumul selectiv de versuri, aforisme și confesiuni *Văd și mărturisesc*, scos de Editura „Minerva” în prestigioasa colecție „Biblioteca pentru toți” (1996); *Acum și în veac*, volum antologic, editat la „Litera” din Chișinău într-o ținută grafică deosebită (1997); *Strigat-am către Tine*, Editura „Litera Internațional”, Chișinău-București, 1999; volumul de confesiuni și aforisme *Lucrare în cuvânt*, Fundația „Scrisul Românesc”, Craiova, 2001; *Întregul cer*, Chișinău, 2002 ș.a. Volumul *Taina care mă apără*, apărut în colecția „Ediții Critice” a Editurii „Princeps Edit” (prefață acad. Mihai Cimpoi, postfață Theodor Codreanu) este desemnat, în 2008, drept „Cartea Anului” la Salonul Internațional de Carte de la Chișinău și premiat la Salonul Internațional de Carte românească de la Iași.

Grigore VIERU a semnat sute de articole de critică de artă și literatură, articole politice și sociale. Creația sa lirică s-a bucurat de studii critice și monografii, semnate de istorici literari de mare prestigiu. Operele i-au fost traduse în limbi de circulație universală și îndrăgite de milioane de cititori. Pe versurile sale au fost compuse zeci de cântece, intrate în patrimoniul muzical (discul de mare succes *Răsai*, apărut la Casa de Discuri „Electrecord”, cu Doina și Ion Aldea-Teodorovici, întâlnirea providențială a poetului cu care, în 1980, a con-

duș la redescoperirea valențelor cântecului patriotic în Basarabia; discul *Maria Mirabela*, de asemenea apărut la „Electrecord”; un CD cu cântece pentru copii, muzica fiind semnată de N. Caragia; CD-ul intitulat *Fuego îl cântă pe Grigore Vieru*, CD-ul *Adevăr vă spunem ș.a.*; au fost montate spectacole (*Strigat-am către Tine*, regizor Anatol Codru; *Planeta de rouă*, sub conducerea regizorului Titus Jucov etc.); a fost realizat filmul *Maria Mirabela* (regizor Ion Popescu Gopo).

În semn de înaltă apreciere a operei și personalității lui **Grigore VIERU**, devenit o figură emblematică a poeziei române contemporane și un promotor al valorilor spirituale naționale și universale, poetului îi sunt conferite numeroase distincții și titluri. În 1989 este ales deputat al poporului. În anul următor poetul este ales membru de onoare al Academiei Române, care îl propune, în 1992, pentru Premiul Nobel pentru Pace. Tot în acel an i se conferă titlul onorific „Scriitor al poporului din Republica Moldova”, iar în anul 1993 este ales membru corespondent al Academiei Române. În 2007 Academia de Științe a Moldovei îi conferă titlul de *doctor honoris causa*. Cu această ocazie, poetul dă citire unui **Testament** intitulat *Limba Română* – oastea noastră națională, care a avut un larg răsunet. Este *doctor honoris causa* și al altor universități, laureat al unor prestigioase premii naționale și internaționale, al multor publicații.

Poetul național **Grigore VIERU** a fost decorat cu Ordinul Republicii, cu Medalia guvernamentală a României „Eminescu – 150 de ani de la naștere”. Post-mortem, este decorat cu Ordinul „Steaua României” în grad de Mare Cruce, îi este conferit titlul de academician al AȘM.

**Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2007.**

PUBLICAȚIILE AGEPI

Pentru a vă iniția asupra tuturor aspectelor și noutăților din sistemele național și internațional de protecție a proprietății intelectuale, abonați-vă la publicațiile AGEPI:

- **Buletinul Oficial de Proprietate Industrială (BOPI)**
  - apare din anul 1993, având o periodicitate lunară
  - include informația oficială referitoare la cererile de brevetare/înregistrare a obiectelor de proprietate industrială (OPI) în Republica Moldova și titlurile de protecție acordate, la modificările intervenite în statutul juridic al OPI, precum și la rezultatele examinării contestațiilor în Comisia de contestații a AGEPI, deciziile instanțelor judecătorești privind litigiile legate de OPI, informații de ordin general;
- **revista de proprietate intelectuală „Intellectus”**
  - apare din anul 1995, având o periodicitate trimestrială
  - abordează multilateral diverse aspecte ale proprietății intelectuale, prevederile legislației naționale și internaționale în domeniu, publică studii semnate de cercetători și inventatori din diferite domenii ale științei, economiei și tehnicii
  - face parte din Lista revistelor științifice de profil, fiind acreditată în categoria de clasificare B la profilurile: drept, tehnică, biologie, chimie, economie; în calitate de coeditor al revistei este Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA);
- **digestul „AGEPI INFO”, supliment la revista „Intellectus”**
  - tratează diverse aspecte ale protecției proprietății intelectuale, relevă mecanismul obținerii și realizării drepturilor și exploatării obiectelor de proprietate intelectuală, pune la dispoziția publicului informația privind tezaurul intelectual al țării, reproduce unele materiale din presa scrisă și cea electronică cu referință la proprietatea intelectuală
  - cuprinde rubrica „ Bursa invențiilor”.

Abonarea la publicațiile AGEPI pe suport de hârtie și pe CD-ROM este nelimitată și poate fi efectuată direct la AGEPI (inclusiv prin fax, e-mail sau on-line).

Pentru informații detaliate privind condițiile de abonare, accesați:

http://www.agepi.md/md/cid_pi/

Telefoane de contact: 40-05-96; 40-05-97